

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok/
niva_bielastok@posta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 22 (2403) Год XLVII

Беласток 4 чэрвяня 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Дзесятая гадавіна аб'яднання Польшча-Беларусь

Віктар ШВЕД

У „Доме дружбы” ў Варшаве (вул. Маршалкоўская, 115) маюць свае сядзібы няўрадавыя грамадскія арганізацыі Аб'яднанне супрацоўніцтва Польшча-Усход, Аб'яднанне Польшча-Беларусь і Турыстычнае прадпрыемства „Калінка”.

14 мая г.г. адбылося пасяджэнне прэзідіума Галоўнага праўлення Аб'яднання Польшча-Беларусь з удзелам старшынь Ваяводскіх аддзелаў гэтага Аб'яднання: Лодзінскага, Люблінскага, Любускага, Мазавецкага, Падляскага і Паморскага.

Тэмай пасяджэння была інфармацыя аб дзеянасці Аб'яднання за апошні перыяд і абмеркаванне плана падрыхтоўкі да III Кангрэса Аб'яднання Польшча-Беларусь.

Пасяджэнне адкрыў старшыня ГП Аб'яднання д-р Баліслаў Хмялінскі. Прывітаў ён сардечна ўсіх прысутных і пайнфармаваў, што ў гэтым годзе Аб'яднанне канцэнтравала сваю ўвагу на наступных мерапрыемствах:

1. Супольна з Кафедрай беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта праўляло ўжо VIII выпуск Алімпіяды беларускай мовы ў агульнаадукатыўных ліцэях з беларускай мовай навучання ў Бельску-Падляшскім і Гайнавіцкім. У чэрвені г.г. лаўрэаты Алімпіяды пададуць у Беларусь.

2. 4 сакавіка г.г. Аб'яднанне супрацоўніцтва Польшча-Усход, Аб'яднанне Польшча-Беларусь і Пасольства Рэспублікі Беларусь у Варшаве правялі Варшаўскую міжнародную канферэнцыю, прысвечаную дзесяцігоддзю ўстанаўлення дыпламатычных зносін паміж Польшчай і Рэспублікай Беларусь. Прынялі ў ёй удзел прадстаўнікі ўрадаў, дэпутаты, грамадскія і самаўрадавыя дзеячы.

3. У дňах 13-15 сакавіка г.г. у Брэсце наладжана была першая сустрэча супрацоўнічаючых з сабою гарадоў Польшчы і Беларусі.

Шырэй аб гэтых мерапрыемствах пайнфармаваў прысутных намеснік старшыні ГП Аб'яднання Польшча-Беларусь Юзаф Брыль, які адначасова з'яўляецца дырэктаром Турыстычнага прадпрыемства „Калінка”. Дакладчык падкрэсліў, што Аб'яднанне Польшча-Беларусь і Аб'яднанне супрацоўніцтва Польшча-Усход ад многіх гадоў здзяйсняюць заданні, мэтай якіх з'яўляецца ўстанаўліванне ўтрымліванне добрасуседскіх адносін з дзяржавамі з-за ўсходніх граніцы. Апошнія гады былі спрыяочымі наладжванню, утрымліванню і развіццю так званых „Рэгія-

[працяг ↗ 2]

„Крыніца” ставіла даўжынкі.

Фота Міры ЛУКШЫ

Агляд абрарадавых сцэнак...

Янка Целушэцкі

... адбыўся 19 мая 2002 года ў Гародзкім доме культуры. Выступілі з імі пятнаццаць фальклорных калектываў (для прыкладу ў 1995 годзе ў гэтым аглядзе ў Гмінным асяродку культуры ў Нарве ўдзельнічалі ўсяго чатыры калектывы: з Краснага Сяла, Паўлаў, Старога Ляўкова і Тыневічаў-Вялікіх). Першое такое мерапрыемства адбылося 9 чэрвеня 1994 года таксама ў Нарве.

Сёлета было што паглядзець і паслухаць. „Хрысціны” ставілі чатыры калектывы: „Малінка” з Малінікі, маладзёжны гурток з Бельскага дома культуры ды самадзейнікі з Рыбалаў і Паўлаў (з гэтых дзвюх вёсак разам 16 чалавек). Вядома, рэквізітамі былі замест нованараджанага дзіцяці лялькі велічынёю тых вялікіх. Усе калектывы справіліся з задачай паспяхова. Нованараджаных дзяцей хрысцілі то Данілам, то Паўлікам (гэта тады, калі хлопчык нарадзіўся якраз у свята Пятра і Паўла). Шматасабовы гурт з Бельскі-Падляшскага праспяваваў пры тым прыгожую прызабытую песню. Аказваецца, варта дабівацца да таго, што ў народнай глыбіні. Тут нізкі паклон кірауніццы калектыву БДК Альжбеце Фіёнік. Апрача яе ўмелася, амаль прафесійна, падабралі і вырэжысіравалі сцэнкі дзве іншыя кірауніцкі — Вера Нічыпарук з Малінікі і Лідзія Мартынюк з Рыбалаў.

Тры беларускія абрарадавыя мастацкія калектывы выступілі са сцэнкай „Вячоркі”. Гэта — „Крыніца” з Крыніцай, „Калінка” з Даўшою і „Асенін ліст” з Гарадка. Прыгожыя колішнія песні ды жартоўныя сцэнкі стварылі вясёлыя на-

строй. Усё адбывалася так, як запланавалі кіраунікі калектываў: Любка Дубко з Крыніцы, Зоя Кердалевіч з Даўшою і Тамара Сянкевіч з Гарадка.

З вясельным абрарадам выступілі на гародзкай сцэне „Красуні” з Краснага Сяла (у іх выкананні была сцэнка „Перажовіны”), „Тыневічанкі” з Тыневічаў-Вялікіх („Заручыны”) і „Васілечкі” з Бельскі-Падляшскага („Прыданне”). Самадзейнікі, асабліва з Краснага Сяла пад кірауніцтвам Валянціны Марціновіч (яна шматгадовы кіраунік), з Бельскі-Падляшскага (кіраунік Мікалай Мяжэнны) праспявалі шмат даўніх абрарадавых песен. Агульна каежучы, усе „вясельнікі” добра сыграли свае ролі. „Расспяваны Гарадок” пад кірауніцтвам Ніны Цыванюк ды „Журавінкі” з Агароднічакаў (кіраунікі Ніна Аўгустыновіч) захапілі гледачоў сваім выкананнем песен, прысвечаных прыходу вясны — прызабытых „вяснянак”. У „Журавінак” былі гэта „канапелькі”, а ў „Расспяванага Гарадка” — „гуканне вясны”. Гэтыя калектывы маюць за сабой шмат гадоў працы і багатыя сцэнічныя вопыты.

Два калектывы: „Арэшкі” з Арэшкава ды „Крыніца” з Беластока добра праізвілі сябе ў абрарадзе „Дажынкі”. На вылучэнне заслужыла Любка Гаўрылюк з беластоцкай „Крыніцы”. Ансамблі падабралі для сцэнак самыя прыгожыя жніўныя песні. Адшуканыя, меладычныя, ствараючыя настрой гэтага летняга земляробчага абрараду.

„Цаглінкі” са Старога Ляўкова ставілі нешта новае на нашай сцэне — абрарад „Талака”. Удзельнічала ў сцэнцы [працяг ↗ 2]

Ахвота паразумеца ↗ 2

Пасля двух гадоў старанняў і пагадненняў з беларускім бокам радныя Падляшскага сейміка прынялі пастанову-праект паразумення паміж Падляшкім ваяводствам і Гродзенскай вобласцю. Ініцыятарам праекта паразумення быў праваслаўны радны...

Для аматараў

першабытнай прыроды ↗ 3

Пабываючы ў Белавежы, пацікавіўся я што турыстам прапануе сталіца пушчы. Гэтага дня, а быў гэта пачатак доўгага ў краіне маёвага ўік-энду, Белавежа прыцягнула многа турыстаў, дарослых і дзяцей. Сярод наведвальнікаў заўважалася спакойная, няспешлівая атмасфера. Нават і на шашы шафёры запавольвалі ход машын ад захаплення пушчай.

Еўрапеізацыя Пээнэру ↗ 4

Розніца паміж камуністычнай Польшчай і посткамуністычнай толькі такая, што ў гэтай першай улады прытрымліваліся аднаго са сваіх ідэалагічных прынцыпаў — імкнення да сацыяльнай роўнасці ўсіх грамадзян. У посткамуністычнай — улады прынялі ў гэтай справе псеўдаліберальную дактрыну...

Жывыя абраразкі роднай

гісторыі

↗ 8

„Нарысы па гісторыі Беларусі” Юры Весялкоўскага не прачытаеш за адзін вечар — у кнізе семсот старонак. Лепш яе чытаць не спяшаючы, па раздзелах, прыглядаючыся ўважней уваскрэслым героям і падзеямі свайму мінуўшчыны. Аўтар насамрэч піша як быццам асобныя расказы, якія можна чытаць і не па часе.

Праваслаўнае школьніцтва даўнай і сёння ↗ 9

Архіепіскап Іакаў, які ва ўступным рэфераце расказваў пра розныя формы школьніцтва ў першых вяках хрысціянства, м.іш. пра школы катэхуменату ў хрысціянскіх гмінах і тэалагічныя школы, прыпомніў слова Хрыста: „Ідзіце і навучайце ўсе народы”.

Думала — выканчуся ↗ 10

Завезлі нас у Пількапен; суседку далі да багатага, а мяне да беднага гаспадара. Будынкі былі растрэсены, многа дзяцей малых. Гаспадар піў, а гаспадыня лічыла сябе вялікай паній. Было восем кароў і двое коней. Я аднаго коніка запрагала ў керат, вочы яму мехам затуляла і так сечку рэзала. Поўная клуня снегу, салома мокрая, сячкарня не цягне...

Беларусь — беларусы

Самадзейнікі з Залук.

Фота Міры Лукишы

Агляд абрадавых сцэнак

[1 ♂ працяг]

адзінацаць чалавек, у тым ліку пяць чалавек выступіла на сцэне ўпершыню. Хаця вельмі хваляваліся, усё атрымалася надзвычай удала. Ігралі шэсць жанчын і пяць мужчын (ім брава за адвату, зацікаўленне і ахвоту). Усе разам стварылі радасны сямейны настрой.

Важна пры ўсім сказанным, што на сцэне выступілі і маладыя, і старэйшыя самадзейнікі. У многіх з іх прыродны талент. Кіраунікі-рэжысёры праявілі вялікае ўменне ствараць, а то й умела выбраць цікавыя абрэзкі з вясковага жыцця-быцця.

Арганізатарамі сёлетняга агляду беларускіх абрадавых мастацкіх калектываў, якія дзейнічаюць на Беласточчыне, былі Галоўнае праўленне БГКТ, войт Гарадоцкай гміны і дырэктар Гарадоцкага дома культуры. Мерапрыемства было ўдалае. Астанецца яно надоўга ў памяці гледачоў і выкананіцца. Варта прытым адзначыць, што ўсе-усе выкананіцы атрымалі ва ўзнагароду камплекты пасцелі. Як выкананіцца, так і пасцельных камплектаў было вельмі мно-га. Самадзейнікі былі задаволены дыпломамі і пасцеллю фірмы „Кора”.

Янка Целушэцкі

Дзесятая гадавіна аб'яднання Польшча-Беларусь

[1 ♂ працяг]

нальных пагадненняў” паміж адміністрацыйнымі адзінкамі, самаўрадамі і камерцыйнымі арганізацыямі з іх партнёрамі на Усходзе. Саюзікамі ў рэалізаціі гэтых задач з'яўляюцца самаўрадавы і адміністрацыйныя ўлады розных ступеняў, якія часта больш за дзяржаўныя ўлады зацікаўлены супрацоўніцтвам з дзяржавамі Усходу ў галіне гаспадаркі, а таксама культуры, навукі, турызму і спорту.

Варшаўская міжнародная канферэнцыя, прысвечаная дзесятай гадавіне ўстанаўлення дыпламатычных зносін паміж Польшчай і Рэспублікай Беларусь пачвердзіла, што існуюць аўтактычныя ўмовы да пераадольвання існующых бар'ер і стэрэатыпаў, рэалізаціі навыкаўстаных дагэтуль магчымасцей і інтэнсіфікацыі двухбаковага дыялогу ва ўсіх галінах жыцця.

Вялікае значэнне, — сказаў Юзаф Брыль, — будзе мець першая сустрэча

гарадоў-пабрацімаў Рэспублікі Беларусь і Польшчы. У гэтай сустрэчы прыняла ўдзел сотня польскіх дзяржаўных і самаўрадавых дзеячаў з сарака гарадоў нашай краіны. Заплданосць гэта вялікай колькасцю новых контрактаў паміж адміністрацыйнымі і самаўрадавымі адзінкамі Польшчы і Рэспублікі Беларусь.

Брэсцкая сустрэча напэўна прычыніцца да здзяйснення лозунга нашых Аб'яднання: „Ад добра га кантакту да добра га кантракту”, — падсумаваў сваё выступленне Юзаф Брыль.

На заканчэнне пасяджэння пастаноўлена сустрэча яшчэ 20 чэрвеня г.г. — у дзесяцігоддзе дзейнасці Аб'яднання Польшча-Беларусь — дзеля падрыхтоўкі матэрыялаў на III асенні справа здачна-выбарчы Кангрэс Аб'яднання.

Ваяводскія аддзелы Аб'яднання забавязаны правесці да гэтага часу справа здачна-выбарчыя сходы.

Віктар Швед, намеснік старшыні Аб'яднання Польшча-Беларусь

Так „шануюцца” славутасці

У Баранавічах не будзе гімназіі імя Ігната Дамейкі — гарадскія ўлады за-баранілі прысвоіць імя беларускага на-вукоўца навучальнай установе горада. З прапановай назваць адну з гімназій іменем Дамейкі выступіла мясцовая аддзя-ленне Таварыства беларускай мовы.

У сваім адказе чыноўнікі спасылаюцца на тое, што ў горадзе існуе толькі 7 беларускіх класаў, а таму існаванне гімназіі з імем Дамейкі немэтазгоднае.

Перакананы, што баранавіцкім чыноўнікам добра вядома, што І. Дамейка праславіў Беларусь далёка за яе ме-

жамі.

Вядомы беларускі географ і геолаг, які нарадзіўся ў Карэліцкім раёне Гродзенскай вобласці, быў адным з першых даследчыкаў Чылі. У сталіцы Чылі яму паставілі помнік і шануюць як нацыянальнага героя. Гэты год ЮНЕСКА быў аўтактычны для імя А. Дамейкі. А ягоныя землі — баранавіцкія чыноўнікі, лічаць немэтазгодным прысвоіць ягонае імя адной з школак горада.

З беларускага друку Пра тое ды сёе

Супрацоўніцтва

Кітайцы лічаць, што супрацоўніцтва Беларусі і Кітая ў навуковай сферы мае вялікія перспектывы. Урад правінцыі Шаньдун інвесціраваў каля 62 мільёны юаняў на падрыхтоўку тэрыторыі для беларуска-кітайскага тэхнополіса, 15 мільёнаў юаняў на набыццё навуковага абсталявання для лабараторый і 1 млн. юаняў на даследаванні па ўзгодненых праектах. Вучоныя дзвюх краін ужо ўключылі 9 праектаў у план супрацоўніцтва на міжнародным узроўні. Усяго ж беларускія навукоўцы працавалі для супольных даследаванніў 800 праектаў, 150 з якіх былі адобранны для наступнай практычнай рэалізацыі.

Літаратура

Было б смешна і глупа адмаўляць тое катастрафічна хуткае падзенне цікавасці да літаратуры і да асобы пісьменніка, якія мы назіраем апошнім часам, — піша ў LiMe намеснік старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў Навум Гальпяровіч. Кнігарні нагадваюць супермаркеты заможнага Захаду, дзе ёсць усё, а купляющы мала. Тыражы кніг і часопісаў знізліся настолькі, што ніхто з маладых, бадай, не павернеть у тое, што парабаўнальная не так даўно кніжкі беларускіх аўтараў маглі выходзіць (прынамсі, дзіцячая і юнацкая літаратура) па 20-30 тысяч экземпляраў кожная, а часопіс „Полымя” выпісвалі да дзесятка тысяч чытачоў.

Узброенныя Сілы

Да 2006 года Узброеныя Сілы Беларусі будуть скарочаны да 65 тысяч чалавек. Аднак скарачэнне не самамэт. У шэрагу выпадкаў будуть нават фарміравацца новыя воінскія часці. А за кошт перааснащэння новым узбраеннем і тэхнікай баявая магутнасць арміі не знізіцца, а павялічыцца. Задача армейскай рэформы, канцепцыя якой распрацавана да 2010 года, — гэта будаўніцтва такіх Узброеных Сіл, якія б былі гатовы да сучаснай вайны і да сучаснай узброенай барацьбы.

Экалогія

На Мінскім мотавелазаводзе працягваючыя работы па „даводцы” доследнага ўзора экалагічнага матацыкла з чатырохтактным рухавіком кітайскай вытворчасці. Яго выпрабаванні запланаваны на лета, а да выпуску прымесловай партыі прадпрыемства рыхтуецца прыступіць восенню. Калі ўсё будзе ісці добра, новыя матацыклы будуць пастаўляцца як за межы краіны, так і на ўнутраныя рынкі.

Медыцына

У Гродненскім асвоілі тэхналогію вытворчасці лейцыну, лякарства, што вырабляеца на аснове амінакіслот. Гродзенскі лейцын — сапраўдны прарыў у медыцынскіх постсавецкіх прасторы. Дзевяноста лекаў на аснове амінакіслот вырабляеца ў Японіі. Беларусам удалося асвоіць лейцын за год. Непасрэднай вытворчасцю таблетак займаецца Барысаўскі завод медыцынскіх прэпаратаў. Лек валодае імунамадэлірующимі эффектамі, не выклікае алергіі, не ўпłyвае на развіццё пухлін. Але лейцын — не сродак ад раку і ён — суправаджаючы прэпарат пры лячэнні хваробы, а таксама ў час рэабілітацыі хворага. Вельмі станоўчы спрыяе лячэнню алкагалізму і залежнасці ад тытунню.

Ужо Еўропа

Удалая палітыка па стабілізацыі курса беларускага рубля выклікала апошнім часам нездаровы энтузізм сярод айчынных фальшиваманетчыкаў, якія ўсё часцей бяруцца за падробку банкноты Нацбанка. Чарговая буйная партыя фальшивак канфіскавана ў Магілёве. Тут у сваёй кватэры затрыманы студэнт Магілёўскага дзяржаўнага тэхнлагічнага ўніверсітэта і рабочы аднаго з адкрытых акцыянерных таварыстваў. Праваахоўнікі канфіскавалі ў затрыманых 26 фальшивых купюр Нацбанка вартасцю па 1 тысячі рублёў і 6 — вартасцю 5 тысяч рублёў.

Вычытуа Рыгор Лясун

Ахвота паразумеца

Пасля двух гадоў старання і пагаднення з беларускім бокам радныя Падляшскага сейміка прынялі пастанову-праект паразумення паміж Падляшскім ваяводствам і Гродзенскай вобласцю.

— У праекце няма падрабязнасцей. Знаходзяцца яны ў асобных дамовах, якія кранаюць паасобныя пытанні. Паразуменне гэта падстава для падпісання тых дамоў, — сказаў падляшскі маршалак Славамір Згжывы.

Ініцыятарамі праекта паразумення быў праваслаўны радны з Клуба СЛД Ян Зенюк. Радныя аднагалосна падтрымалі праект. У час дыскусіі над ім, аднак, не абышлося без слоў крэтыкі. Праекту ставілася ў закід павярхонасць. Прафесар Адам Дабронскі патрабаваў запісу, які датычыў бы ўзаемнай аховы культурных каштоўнасцей.

— Нашым абавязкам дбаць аб важ-

ныя для гісторыі абеддвух народоў месцы, як могільнікі ці помнікі.

На думку маршалка Згжывы, такія пытанні будуть запісаны якраз у асобных дамовах. Як і справы звязаныя з пабудовай дарог, тэрміналаў на пагранічных пераходах, арганізацый кірмашоў, культурнымі абменамі.

— Намерваемся супрацоўніцаць ва ўсіх галінах. У Гродзенскай вобласці памяняўся ў апошні час клімат супрацоўніцтва. Да таго Беларусь атрымала доступ да сродкаў з Еўрасаюза. Калі дойдзе да падпісання паразумення, яшчэ невядома. Управа ваяводства чакае згоду яе заключыць у Міністэрстве замежных спраў. Можна спадзявацца, што атрымае яе хутка, узважыўшы прыхільныя адносіны да міжрэгіянальных польска-беларускіх кантактаў шэфа МЗС Владзімежа Цімашэвіча.

Мацей Халадоўскі

Прычым, звярніце ўвагу — па якіх матаўках. Што ж, застаецца парашы ба-ранавіцкім чыноўнікам назваць школу імем Пятра I, альбо Івана Жахлівага. Напэўна, гэта будзе адпавядзяць сучаснаму стану рэчаў.

А калі сур'ёзна — да чаго мы людзі дажыліся?

М. Мікалаічык

„Биржа информации”, 16.05.2002 г.

Пра алкаголь і чысціню

У час апошняй сесіі Рады горада Гайнаўкі радныя займаліся, між іншым, назвай вуліцы, празмерным спажываннем алкаголю і ўтрыманнем чысціні ў горадзе.

Не для „Сасновай сеці”

Камісія асветы, культуры і аховы здароўя прапанавала назваць адну з новых гайнаўскіх вуліц „Сасновай сеццю”. Так называліся лугі, на якіх зараз знаходзіцца згаданая вуліца. Гэту назну памятаюць жыхары Дубін і навакольных вёсак і фіксуеца яна на старых картах. Аднак у галасаванні гэтая прапанова была адкінута і вуліца атрымала названне імя гайнаўскага лекара Ракавецкага.

— Хацелі мы захаваць гісторычную назну, каб засталася яна ў памяці маладых пакаленняў. Аднак, нашай прапановы не падтрымала Управа горада і таму не перайшла яна ў галасаванні, — заяўў радны БНВК Васіль Іванюк, які быў адным з ініцыятараў захавання старой назвы.

10 пляшак на душу

У некаторых магазінах і рэстаранах прадаюць моладзі алкаголь, ханца законы забараняюць гэта. Маладыя людзі ў Гайнаўцы п'юць алкаголь у публічных месцах і парушаюць публічны парадак у горадзе. Здараюцца выпадкі, што маладыя нецвяроўзя людзі затрымліваюць машыны і пешаходаў дзеля забавы. Ханца прадаўцы нараокаюць, што апошнім часам у Гайнаўцы продаж

алкаголю ў магазінах падае, а гарэлку з-за ўсходніх мяжы можна купляць на рынку, то за апошні год у гайнаўскіх магазінах прадалі алкаголю на 9 мільёнаў 582 тысячи злотых. Атрымліваецца, што кожны статыстычны жыхар Гайнаўкі выдаў на гарэлку амаль 400 злотых. Радныя раілі праводзіць адукацыйныя сустэречы з моладдзю, дзеля выхоўвання ёў цвярозасці. Пропанавалі таксама, каб працаўнікі гарадской службы аховы кантролівалі іх ў рэстаранах, кафэ і магазінах не прадаецца алкаголь непадзяленнім.

Не штрафаваць старых людзей

Радны Міхал Байко, старшыня клуба радных БНВК, звязаў увагу на брудныя вуліцы і пропанаваў штрафаваць тых, што не хочуць прыбіраць каля сваіх панадворкаў. Раней радныя прынялі пастанову аб ававязку прыбірання тратуараў каля сваіх сядзіб. Бурмістр пайнфармаваў, што ў некаторых выпадках гарадскія ўлады даюць штрафы, але не караюць старых людзей, якім цяжка навесці парадак нават на сваіх панадворках. Да прыбірання каля такіх людзей высылаюцца гарадскія працаўнікі.

Аляксей Мароз

Для аматараў першабытнай прыроды

Белавежская пушча і Белавежа — ідэальныя месцы адпачынку для аматараў першабытнага лесу, прыроды, для тых, якія цэніць спакой і камеральну атмасферу прыпушчанскай мясцовасці.

Пабываючы ў міг. г. у Белавежы, пачікаўшы я ў Бюро турыстычных паслуг што турыстам пропануе сталіца пушчы. Гэтага дня, а быў гэта пачатак доўгага ў краіне ўік-энду, Белавежа прыцягнула многа турыстаў, дарослых і дзяцей. Сярод наведальнікаў заўважалася спакойная, няспешлівая атмасфера. Нават і на шашы шафёры запавольвалі ход машын, ад захаплення пушчанскімі краявідамі.

— У Белавежы ёсьць агулам 7 начлежных аб'ектаў, і прыватныя кватэры, якія маглі бы прыняць тысячу чалавек нараз, — гаворыць працаўніца бюро Віялета Валкавыцкая. — Турыстычны пік выступае ад мая да каstryчніка.

Белавежскі аддзел Польскага турыстычна-краязнаўчага таварыства распраджаецца ўласным асяродкам — Домам экспурсанта (даўней царская стайня — М. М.) у Палацовы парку ў суседстве музея. На працягу года наче ў ім 4 тысячи гасцей з краіны і заграніцы.

У Белавежы турыстаў чакаюць кватэры і поўнае харчаванне. Арганізатарам канферэнцый і з'ездоў пропануеца канферэнц-зал з камінам. Індывідуальная турысты могуць узяць ровар на пракат.

Праваднікі, якія ведаюць замежныя мовы, пакажуць самыя цікавыя пушчанскія месцы, напрыклад, шлях каралеўскіх дубоў. Можна пакатацца коннай брычкай, а зімой — санямі, з факеламі.

Ва ўрочышчы Старая Белавежа можна заказаць вогнішча, а да таго — акардэніста або егера-сігнальшчыка.

* * *

Белавежу наведвае шмат турыстаў, а магло бы быць яшчэ больш, калі бы не выгляд галоўнай вуліцы мястечка. У многіх месцах вуліца не прыбаная, а на Маставой, пры бардзюрах, расце пустазелле. Прыйбіранне вуліцы гэта ававязак і гмінных улад, і ўладальнікі нерухомасці. Узорны парадак паправіў бы імідж Белавежы ў вачах турыстаў.

У Белавежы няма буклетаў для турыстаў, якія распавядалі бы аб помніках і атракцыёнах пушчы. У Бюро ПТТК, праўда, адзін буклет экспануеца на зашклённым стэндзе высока на сцяне, так што прачытаць яго немагчыма. Ці нельга растыражыраваць такі буклет, каб быў ён даступны кожнаму турысту?

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Поспехі і няўдачы

У час апошняй сесіі Рады Гайнаўскага павета радныя адбрылі працу Управы Рады. Стараста Уладзімір Пятроўчук поспехам назваў стварэнне ў Гайнаўцы Гімназіі з беларускай мовай на-вучання і адкрыццё Замясцавага аддзялення кіравання асяроддзем Белаостоцкага Політэхнічнага інстытута. За апошнюю кадэнцыю ў Гайнаўскім павеце палажылі каля 40 кіламетраў біту-мічных дарог. У ліку іншых дасягнен-нія стараста назваў адкрыццё новых ад-

дзяленняў у бальніцы. Да няўдач прылічыў фінансавыя складанасці ў Самастойным публічным комплексе аховы здароўя, пройгрыш дырэкцыі гэтай жа установы ў час судовага працэсу са сваімі працаўнікамі, у сувязі з невыплачваннем ім павышаных зарплат. Стараста звязаў увагу, што ў павеце няма станоўчых рэзультатаў у змаганні з беспрацоўем. Радзе не ўдалося яшчэ прыняць герб і сцяг Гайнаўскага павета.

(ам-3)

Тры пакаленні

З Вадзімам Федаруком пазнаёміліся мы ў шасцідзесятага гады, калі ў Вітава з кінаперасоўкай раз'язджаў. Пасябраўвалі. Потым разам на чыгунцы працаўвалі. Спярша на перагрузачнай станцыі ў Семяноўцы, пазней у Чаромсе. Зараз мы пенсіянеры. Кожны з нас на бацькоўскім смеці застаўся ды на свой спосаб працуе.

Вандраваў я па наваколлі Арэшкава і рашыў сяброка наведаць. Вітава так змянілася, што не адразу трапіў я на сядзібу калегі. Па брукаванай вуліцы след прастыў. Зараз тут асфальтнае палатно. Выраслі новыя мураванкі. Памаляваныя платы і жалезнай агароджай з задбаннымі панадворкамі напаміналі, што жыве тут працавіты народ.

— Каля Вадзімавай хаты шыльда з надпісам „Скупка грыбоў” знаходзіцца, — тлумачыў мне незнаёмы мужчына.

Гаспадара я не застаў у хаце. На грыбы з жонкай сабраліся. Тады з дзядзькам Васілём пра мінулае перагаварылі, дык прыяцель з лесу вярнуўся. Прыслілі мы на лавачцы каля дома. Вадзіма цікавілі навінкі з чыгуначнай Чаромхі

(апошнім часам кіраўніком поезда працаўваў), а мяне — сялянская доля ў прыпушчанскай вёсцы.

— Чым займаешся, — кідаю ў бок гаспадара.

— Грыбочки збіраю. Чыгуначнай пенсіі малавата.

— А што з гаспадаркай?

— Не аплачваецца ёю займацца. Польсе з божжам і бульбай дзікі знішчач, а сенажаці і пашу вада затопіць. Бабры развяліся, ад іх парагунку няма. Алешнікі правальваюць...

— Не кампенсіруюць затрат?

— Два прашэнні прад'явіў у Ваяводскую ўправу аховы асяроддзя. Трыста злотых прызначылі. Часам паляўнічы гурток нешта прыкіне. Але ўсё ж гэта не пакрые затрат.

Многае яшчэ „перажоўвалі” з прыяцелем. З таго, што сказаў Вадзім няма ў вёсцы крамы. Нейкі час гандлем займаўся прадпрымальнік з Чаромхі. Кінуў. Прыйшту не было. Зараз жыхары вёскі карыстаюцца паслугамі аўязных крамаў. Пункт скупкі малаку пакуль што існуе. Сюды пастаўляюць

Vadzimir Fedoruk (left), his son Vasil Fedoruk (right) and his grandson Uladzimir Nitsiaruk.
малаки жыхары Пясково, Забагоння, Доўгага Броду, Пасечнікаў-Малых і Краськаўшчыны. У самым Вітаве нямногія займаюцца жывёлагадоўляй. Вёска заняпадае.
— Адны пенсіянеры жывуць, — канстатуе суразмоўца. — Тры пакаленні пенсіянераў зараз маем. З найстарэйшых, што цара-бацюшку памятаюць, нямногія засталіся (пра бежанства мне дзядзька Васіль, Вадзімавага бацькі брат расказваў). Крыху больш можна сямідзесяцігодкаў налічыць, якія міжвенні перыяд запамятаць, ды тых апошніх „выпускнікоў” камуны, якія „прідэмакраты” пенсіянарамі сталі. У кожнага з гэтых пенсіянераў свая доля, свае праблемы і клопаты, з якіх можна скласці многасерыйны фільм ці напісаць кніжку.

Уладзімір Сідарук
Фота аўтара

Еўрапеізацыя Пээнэру

Заўсёды пасля 1989 г., калі посткамуністы з СЛД вярталіся да ўлады, іх палітычныя апаненты заяўлялі, што ствараецца ПНР-біс. Малодшым чытчам „Нівы” хачу паясніць, што ПНР гэта скарочаная назва польскай дзяржавы, якая існавала ў 1944-1989 гадах — Польскай Народнай Рэспублікі.

Паводле майго глубокага пераканацця, ПНР ніколі не спыніў свайго існавання, таму што заўсёды вырашальны голас ува ўсіх публічных справах мелі людзі выхаваныя і психалагічна сфармаваныя ў тугою эпоху, нягледзячы на тое, ці былі яны членамі правячай партыі, ці прастаўлялі апазіцыйныя салідарніцкія лагер. Розніца паміж камуністычнай Польшчай і посткамуністычнай толькі такая, што ў гэтай першай улады прытрымліваліся аднаго са сваіх ідэалагічных прынцыпаў — імкнення да сацыяльнай роўнасці ўсіх грамадзян. У посткамуністычнай — улады прынялі ў гэтай справе псеўдаліберальную дактрину, якая ў найбольш спрошчанай формуле гучыць: „бяры столькі, колькі здолееш узяць і глядзі толькі, каб цябе за руку не злавілі”.

Такую грамадска-палітычную філасофію пачалі ажыццяўляць яшчэ камуністы пры канцы восьмідзесятых гадоў, пасля салідарнікі яе ўдасканалілі, а каманда Кшаклеўскага і Бузка дапрацавала да абсалютнай дасканаласці. З лібералізмам, капіталізмам і дэмакратыяй усё, што адбываецца ў Польшчы пасля 1989 г., мае толькі сімвалічную сувязь. Лібералізм — гэта перш за ўсё самаарганізацыя грамадства для вырашэння проблем пасобных людзей, аўяднаных у гаспадарчых, культурных, палітычных і грамадскіх арганізацыях. Сучасны лібералізм — гэта пастаянная дыскусія над тым, як знайсці найбольш выгаднае для ўсіх зацікаўленых вырашэнне проблем. Гэта таксама стыль мышлення грамадскіх элітаў наконт таго што зрабіць, каб найбяднейшыя адчувалі сябе багатымі. І найважнейшае — парушэнне закону або агульнапрынятых этичных прынцыпаў палітыкам абазначае канец яго публічнага існавання. Сучасная люмпенізацыя палітычнага жыцця ў Польшчы паказвае толькі на тое, што грамадзяне дачакаліся ў канцы сапраўднай „народнай улады”.

У Польшчы і іншых камуністычных краінах пасля 1989 г. да ўлады прыйшли людзі, якія фармальна адкідалі ўвесь парадак, які будаваўся дзесяткамі гадоў пры дапамозе жорсткіх палітычных і паліцэйскіх метадаў. Узніклі дзесяткі, а можа і сотні партый. Аднак, калі бліжэй прыгледзеца палітычным элітам, відаць, што амаль усе яны прайшли праз структуры камуністычнага апарату. Нават калі пазней сталі дысідэнтамі, у сапраўдніці прашанавалі толькі рэфармаванне апарату — інструменту ўлады. Будучы пры ўладзе, быўшы апазіцыйнеры вельмі хутка стварылі механізм, які даў поўны контроль над публічным жыццём і гаспадаркай краіны для невялікай, амаль закрытай, групы. У час камуністычнай Польшчы група, якая мела прывілеі і адкрыту дарогу да павышэння, была нашмат шырэйшай, чым у III Рэчы Паспалітай. Расчараванне зменамі нарадзіла тугу па Пээнэру. Наймалодшая пакаленне посткамуністаў, якое вярнулася да ўлады ў 1993 г., поўнасцю адбрыла рэфор-

му сістэмы, якую правялі салідарнікі. Маючы падрыхтаваныя кадры, перанялі кантроль над банкаўскай сістэмай, манапалістычнымі фірмамі і тэлебачаннем.

Прыватацыя, якая мела стварыць падставы капіталістычнай фармацыі, стала формуляй прысвойвання маёmacці людзьмі эліты ўлады. Пасля 1989 г. раптам узнікла група алігархаў, якая атрымала маёmacць, нічым не рызыкуючы, не ўносячы ніякага ўласнага капіталу. Найбольш актыўныя грамадзяніне, якія паверылі ў свабоду гаспадарчай дзейнасці і рыначную гаспадарку, хутка зарыентаваліся, што без падтрымкі нейкага палітычнага клана якая-небудзь актыўнасць раней ці пазней вядзе да банкрутства. Карупцыя стала амаль фармальным элементам публічнага жыцця, а палітыка найбольш прыбытковай формай публічнай актыўнасці. Сапраўдане спаборніцтва паміж партыямі звязлося да змагання за наглядальныя рады і управы дзяржаўных манапалістычных фірмаў.

Лакальныя царыкі атрымалі самаўрады, якія аднак не мелі нічога супольнага з самаўрадамі ў ліберальных сістэмах. На Захадзе бывае так, што дзесяцімільённы горад мае самаўрада з 12-14 чалавек. У трохсоттысячным Беластоку райцаў паўсотні. На Захадзе гэта ў большасці людзі з вялікім дасведчаннем, аўтарытэтам і дасягненнемі. У нас — лепш не ўспамінаць. У Беластоку да 1990 г. Гарадская ўправа памяшчалася ў камяніцы пры вуліцы Браніцкага. Сёння займае туго самую камяніцу, 16-павярховы будынак пры вуліцы Слонімскай, а ў планах пабудова новых палацаў для мясцовых царыкаў. У горадзе, у якім абанкруціліся амаль усе прадпрыемствы, найбольшым працадаўцам стала гмінная адміністрацыя. Не цяжка здагадацца, што выпадковых людзей у ёй не бывае. Раней сімвалам Пээнэру былі камітэты партый. Разам з дзяржаўнай адміністрацыяй стваралі яны аднак у тро разы меншую армію бюропрактчычных цяпер. Нават найлепш развітая гаспадарка не вытрымала б такой колькасці беззмянельнай шляхты.

Дэмаралізацыя палітычных і грамадскіх элітаў вельмі хутка прывяла працоўны і беспрацоўны люд у стан пачуцця безнадейнасці. Такая психалагічная сітуацыя была пры канцы семідзесятых гадоў, але тады яшчэ існавалі аўтарытэты і вера, што можна збудаваць іншы свет без хлуслівых і скарумпаваных палітыкаў, справядліві і эканамічны і палітычны парадак. Была надзея. Сёння нічога і нічога немагчыма прадбачыць. Фрустраваны люд гатовы аддаць уладу новаму Пілсудскому або Мусаліні. Відаць нават даволі выразна кандыдатаў на фюрэра нацыі. Альтэрнатывай для нацыяналістычнай дыктатуры з'яўляецца толькі Еўрасаюз. Постпээнэрыйская эліты цягнуць Польшчу ў Еўропу і хача гэта праўильны напрамак, аднак рэалізацыя еўрапеізацыі праводзіцца прыблізна ў такім жа стылі, як усе ранейшыя рэформы. Выніку сучаснага змагання еўрапейцаў і антыеўрапейцаў немагчыма прадбачыць. Адно толькі пэўнае — усім беларусам і беларусападобенцам найлепш было б, каб гэты Пээнэр далучылі да Еўропы. У ёй ёсьць яшчэ нейкай перспектывы наймалодшым пакаленням.

Яўген Міранович

Вачыма паляка

Шуканне ўткоў

Атрымалася так, што дзякуючы беларусам з беларускай рэспублікі жыхарам Польшчы лепш жывеца. Згодна з тым, што падало тэлебачанне Польсат за данымі Галоўнай статыстычнай установы, гэта якраз яны ў апошні час выдаюць у нашай краіне найбольш долараў, больш, чым багатыя немцы. Гэта інфармацыя дайшла да мяне, паколькі я чамусыці ў апошні час пльна сачыў за тэлебачаннем, можа, таму, што зрабілася халадней, а савому мне ніяма чаго выдаваць, дык ніяма чаго цягніцца па месцах, у якіх без граша не зайдзеш. Я браў пілот і скакаў па праграмах. Шукаў чагосыці пра Беларусь, беларусаў, беларушчыну. І нічога! Праўда, пачуў ды пабачыў там шмат цікавага ды дурнаватага. Але ж амаль нічога, апроч даных ГСУ у Польсаце, з таго, што мне хацелася.

Штосьці гаварылі аб вяртанні расійскай ідэі пабудовы калідора з Калініградскай вобласці праз Польшчу і Беларусь, ды гэта ў кантэксце адносін Польшча-Расія. Геаграфічна найбліжэй да цікавай мне Беларусі было ў тэме могільніка Арляніят у Львове, праблему якога Марэк Сівец, шэф нацыянальнай бяспекі ў Канцылярыі презідэнта Кваснеўскага акрэслі „могільнікавай дыпламатыяй”. І, пакуль што, справу пахавалі. Так, вось, я скакаў па каналах як заяц па полі. Натрапіў на парламентарныя выбары ў Галандыі, якія праводзіліся ў сераду, а не ў нядзельлю, як у Польшчы ды ў шмат якіх іншых краінах. На мясцовай станцыі паглядзеў я справаздачу з Кубка Польшчы ў пляжным мячы, які праводзіўся ў Гайнайуцы. У гайнайуцкі амфітэатр спецыяльна на туго імпрэзу навезлі дзесяткі тон пяску. Ну, дык гэта, пэўна, у рамках працягвання марскіх традыцый Гайнайуки (прыгадваецца ідэя ўтварэння тут марскога школы). Урэшце, з увагай выслушаў я вулічнае апытацце ў рэ-

гіянальной „тройцы”, прысвечанае чытальніцтву ў Польшчы, праведзенае з нагоды Міжнародных кірмашоў кнігі ў Варшаве. Адна пажылай жанчына, якую запыталі, ці, на яе думку, палякі чытаюць, пераканаўчы адказала: *Kto lubia ksiązki, ten będzie lubiać. Kto nie lubia, nie będzie lubiać. Nawet diabel nie zmieści tego, co nie lubia, żeby lubiać.* А так, калі ўспамінаць тэлевізійныя справаздачы, ні слова мы не пачуці аб тым, што госпем кірмашоў быў знакаміты беларускі пісьменнік Ігар Бабкоў. Затое амаль кожная станцыя паказвала і гаварыла аб іберамерыканскай зорцы сучаснай літаратуры Карлесе Фуэнтэсе.

Аднойчы ў ваколіцы паабедняга „Вялікага брата” я не стрываў. Выйшаў, аднак, у горад, пашукаць „беларускіх тэмаў”. На Суражскай натрапіў на моладзь, якая маніфеставала, на варшаўскі ўзор, свае праеўрапейскія сімпаты. Спявалі, махалі сцягамі, а гладачоў можна было палічьць на пальцах аднае руки. Нуда. Нават віцэ-прэзідэнт Беластока дыпламатычна змыўся. Зразумела, не магло быць тут і гаворкі пра беларускі ўток. Урэшце, Беларусь жа мае застацца з таго боку муру, хоць гэтае слова ніхто афіцыйна не ўжывае. Так як апасаецца ўжываць слова „калідор” у кантэксце шашы хуткага руху з Калініградскай вобласці. Аддаляючыся ад Суражскай, на рэкламным слупе я ўбачыў, як адзін з плакатаў запрашае на першы ў Беластоку музікі, рэалізаваны на базе мясцовай паэзіі. Ды ніяма там хоць аднаго вершыка нашых беларусаў. Тады ўжо, зусім злосны, пайшоў я шукаць беларускі ўткі ў „Ніву” (без грошай не мог я нават заглянуць ва ўлюблённую кавярню М.). І так, вось, напісаў я гэты тэкст. Пачынаючы ад грошай, якія пакідаюць у Польшчы беларусы. Галоднаму паляку хлеб на думцы, не што іншае.

Мацей Халадоўскі

Экзамен на атэстат сталасці ў гайнаўскім белліцэі

Сёлета да экзамену на атэстат сталасці ў Комплексе школ з дадатковым наўчаннем беларускай мовы ў Гайнайуцы прыступіла 137 асоб, з пяці чацвёртых класаў. З пісмовага і вуснага экзаменаў былі зволънены ўдзельнікі Алімпіяды беларускай мовы — восем чалавек. Ім — лаўрэатам і фіналістам Алімпіяды — з пісмовага і вуснага экзаменаў па беларускай мове паставілі шасціркі.

Больш за 50 абітурыентаў пісала на тэму „Пра маці можна гаварыць бяспекі“. Роля маці ў жыцці кожнага чалавека і яе постаць у ўядомых табе творах мастацкай літаратуры“. Тры іншыя тэмы: „Кожны народ не без роду і племя і мае летапіс свай і гісторыі след на старонках (Мікола Гусоўскі). Раскажы пра выбраныя табою старонкі беларускай літаратуры, якія адлюстроўваюць гісторыю і жыццё беларускага народа“, „Проблема чалавечага шчасця і сэнсу жыцця ў творчасці беларускіх пісьменнікаў і паэтаў“ ды „Выкажы свае думкі і рэфлексіі пасля знаёмства з вершамі Міхася Страньцова „Жыццё, жыццё“ пісалі па 25-27 асоб. Рыхтавалі вучняў да экзаменаў настаўніцы Іаланта Грыгарук і Вольга Сянкевіч.

— Вучні чацвёртых класаў ліцэя вырашылі здаваць экзамены на атэстат сталасці па-старому, як і ў папярэдняй гады, хача ў другім і трэцім класах рыхтаваліся да так званай новай матуры.

І так, пісьмовыя працы напісалі добра, а нават вельмі добра. Паказалі вельмі арыгінальныя думкі, свой уласны погляд. Пісалі аб сабе. Асабліва юнакі. Я была імі захопленая, — сказала настаўніца Іаланта Грыгарук. — Што так будзе, я не сумнявалася: відаць гэта было як чацвёртыя класы пачалі больш увагі прысвячаць урокам беларускай мовы.

Гутарылі мы і пра тое, дзе выпускнікі гайнаўскага белліцэя пойдуть вучыцца далей. Аказваецца, што нават тыя з шасцёркай па беларускай мове не пойдуть штудзіраваць у вышэйшыя навучальныя ўстановы ў Беларусі. Будуць прадаўжаць навуку бліжэй дому, напрклад, у Беластоку, ды на тых спецыяльнасцях, пасля заканчэння якіх лягчэй будзе знайсці сабе працу. Ёсць ахвотныя здаваць экзамены ў медыцынскую акадэмію, ва ўніверсітэт (на палаціністыку ды гуманістычныя спецыяльнасці), у політэхнічныя інстытуты.

Экзамены на атэстат сталасці закончыліся 29 мая. Трэба будзе развітацца з ліцэем, як кажуць навучэнцы, са сваёй „будай“. Але не забудуць яны праведзеных тут сваіх юных гадоў, мо нават самых прыгожых у жыцці. А ўжо напэўна, што я даведаўся ў сакрэце, не забудуць тае цудоўнае атмасферы, якая пануе ў белліцэ, сваіх настаўнікаў.

Янка Целушэцкі

Літаратурна-мастакская старонка

(506)

Фірма „Дотык” нарадзілася за кантовым столікам, які папраўдзе быў кравецкай машынай маркі „Singer”, на нажную педаль. Было ўжо пасля поўначы і мы думалі, як зарабіць першы мільён долараў. Валеры Ян Шчодры ўзнёс левую руку і дакрануўся да носіка Дамінкі.

— Гэтымі рукамі! — ён паказаў адну, а пасля другую далоні.

Я і Дамінка згодна падтакнулі — мы ўсё жыццё марылі, каб жыць з чародзейства.

— Ты будзеш адказнай за рэклamu, — Валеры Ян зноў узняў левую руку, вылучыў указальны палец і тыцнуў ім у бок Дамінкі.

— Што? — пачырванела будучы апостал фірмы і, хлябнуўши са шклянкі піва, на знак згоды і ўздзячнасці, написала верш (на папяровай сурветцы) пад загалоўкам „Валеры Ян”. Менавіта тады пачаўся славуты паэтычны цыкл „Мясцоўся”, у якім у першую чаргу расслаўлены першыя фігуры нашай суполкі, гэта значыць я і Валеры Ян, ды ўсе патэнцыяльныя пацьенты фірмы „Дотык”.

— А ты будзеш бухгалтаркай! — В.Я.Ш. узняў указальны палец і пацэліў у мой нос. Я цяжка ўздыхнула і падумала, што маю дурное щасце — зноў сустрэла дурнейшага за сябе. Вось даручылі мне, старой клептаманцы і махляцы, лічыць гроши з божае ласкі!

— Я-я-я ж... абкраду вас. І ўцяк... з касай на трапічныя астрывы, пад нейкія пальмы... — я пыкала і баранілася.

Прэзідэнт Валеры Ян маўчаў як пень.

— Будзеш бухгалтаркай! — ён харызматична паўтарыў, і я зразумела, што ў мяне няма выходу.

Цяпер я лічу, што такое 13 лютага 2000 года нас „прывяло” за кантовы столік-машыну, на нажную педаль. Як салідны і сумленны бухгалтар фірмы „Дотык”, я вінавата чытачу мерытаратычную справа-здачу. Тым больш, што

ў Беластоку і наваколлі намножылася процьма недарэчных легенд і казак пра нашу суполку...

Мы сустрэліся выпадкова, як людзі — у начным спажывецкім магазіне „Дэлікатэсы”. Пасля кіслага піва ў кафэ-бары M. нам захапелася есці. За апошнія гроши мы купілі трыста грамаў пшанічна-бульбяных капыцікаў, якія мела сасмажыць на вячэрну-снеданне D.

Набліжалася поўнач. У пэўны момант, між прылаўкамі, мы згледзелі знаме мядзведзішча. Дамінка ведала Ba-

ДОТЫК

лерыка яшчэ са студэнцкіх часоў. Яна любіла сварыцца з ім за спадчыну Вялікага княства Літоўскага, у канкрэтнасці з смаленскімі палкі.

— Салют! — зачапілі мы сумнага барадача.

— Салют! — адказаў нам Валеры Ян Шчодры і зразу прапанаваў нам пайсці ў кафэ-бар „Кастэль” папіць піва. Мы дадумаліся, што ў Валерыка на сэрцы праблемы. Дамінка і я ў пэўным сэнсе жанчыны-міраносіцы, і мы не мелі іншага выходу, як дапамагчы трагічна захаханаму калегу.

У майм „Аранжавым дзённіку” пазначаны ўсе хвіліны нашай ініцыяцыйнай сустрэчы. Вам, шаноўныя, распавяду пра найважнейшую:

Пасля таго, як мы ахрысцілі фірму, Валеры Ян, замест балбатаць, устаў з-за машыны-століка і рушыў па піве. Мы сёрбалі „Зубра” і адчуvalі сябе як на хрысцінах у сёмым небе. Запой у кафэ-бары „Кастэль”, дзе завязалася наша легендарная суполка, справа тэрепутычная. Пасля поўначы тут пра-седжваюць выключна адны паклоннікі прынцыпу: „Малы недапой — хужэ вялікага перапою”! Горш, калі ты галодны і хочаш паесці, напрыклад, дастанеш са сваёй сумкі хатні бутэрброд

(у нашым выпадку капыцікі). Тады падыдзе строгі бармен, пачастуе цябе аплявухай і забярэ харч.

У гэту ноч было інакш. За нашым столікам-машынай, паміж півам і пшанічна-бульбяными капыцікамі, якія мы глыталі на вачах бармена, кроўся бізнес-план!

— Я буду чытаць з руکі лёс, — заявила Дамінка.

— А я будзіць і ўсыпляць рыцараў, — не адставала я.

— А я даіць зачараваных кароў, — перабіла D.

— А я даводзіць да банкруцтва паршовых бізнесуццаў, што не спрыяюць нашай справе, — не здавалася я.

— А я абдуваць іх з таленту і моцы, — зноў перабіла D.

— А я амалоджваць, — тулавалася я.

— А я зводзіць з дурнога разуму, — дакінула D.

Наш прэзідэнт не сцярпеў бабскага бязглуздага сокату, харызматычна ўзняў левую руку, і мы змоўклі. Бо Дамінка вычытала з руکі Шэфа, што расакрэчваєм код фірмы.

Каб забяспечыць тайны нашае фірмы, Валеры Ян Шчодры заняўся найперш апосталам.

— Ці адчуваеш маю моц? — ён яшчэ раз дакрануўся да галавы Дамінкі.

— Адчуваю тваю моц, — адказала спалохана D. і мігам напісала другі верш. Верш пра нашу фірму, вядома, — гэтым разам пра мяне: „Агатка — наша хросная матка”.

Пасля залатыя руکі шэфа ўзлажыліся на маю галаву і я адчула, што ў мяне памяняўся разум.

— Я лічу, што толькі наша тройца мае жыццятворную моц, — сказала вона бухгалтарка і мне падтакнула. Мы зразумелі, што няма нам жыцця без сябе і нашае фірмы. Цяпер, калі слава фірмы на міжнароднай арбіце і да нас дабіваюцца рукамі і нагамі, мы кажам — п-с-і-к! — навічкам. Мы сцеражэм нашу боскую трывадзіную постаць.

Наш ідал праліў кроў за нас ужо ў першы дзень. Дарэчы, ніхто з даследчыкаў нашае місіі не паставіў фундаментальнага пытання: „Як разышліся ў той дзень фігуры фірмы «Дотык»? Якраз тут загваздка ў рытуальным сэнсе!

Mira Luksha

* * *

прахвост прахвастае
апошнюю капейку
што дали яму ў крэдит даверліва
выбарчыкі
выбіралі борич бе лепи борич
чым нічога
суп з нічога
ні бога
ні дарога

у свет прахвоста пусцілі
заспявалі як перад войскам
пацкадавалі што наш добрых хлопец
а стараца трэ а сярод людзей
то нашага з'ядуць
бо наша заўсёды дый прападала
але цяпер нас многа
ману чакае нябесную
а калі яна будзе а
то Бог не даў
бо Бог па-нашаму не ўмее
разумець
ай аплёўваюць зноў аплёўваюць
сабе ў бараду плююць
а прахвост — у гальштуку —
у гальштуку
што зноў звалакуць з трывбуны

* * *

трактарысту добра
нахне саляркай конь ягоны
і не рвеца воч не вытучвае
на авёс як лёс
геркаўскі той яшчэ трактар
бацькаў

на забаве вясковай
пэрхе за святыцай
ненаравіца яму наравістаму
што опелі млявия вольвы
(лупу паломіш!)

гольфы і гонды
дзяўчычат паразіралі
і ў горад

* * *

Як зачыненая дзверы
зачыніеца душа.
А калія няма даверу,
петляй уеца прости шлях.
Дотык добрае далоні
холадам марозіць сон.
Мы сябе ўжо не дагонім
пасярод начэй і дзён.

Уладзімір САЎЧУК

Вечны страж

Вечер сеячи зярно
даў пачатак Божай волі
калі вырасла ў гады
дуб шуміць у шчырым полі

дождж абмой блакіты ўзгорак
напаїў да сыта злогі
і цяпер у адзіноце
стараежуе ён дарогі

Развага

Цяжка сёння браць намер
на жыццёвя падзеі
дзе падатак вяжэ руки
і шматлікі надзеі

Юрый БАЕНА

* * *

Трэба ўсё пачынаць ад сябе:
ад прауды цвёрдай як камень,
ад агню і вады,
ад ран, якія гояць раны,
ад слоў каянія і прабачэння,
ад заўтра — тваё заўтра сёння...

Было менавіта так: у пяць гадзін раніцы я і Дамінка пазычылі ў Шэфа грошы і як паважаныя працаўніцы фірмы „Дотык” раз’ехаліся на таксі кожная ў свой бок. Наш прэзідэнт астаяўся верны прынцыпу кафэ-бара „Кастэль” (пасля поўначы).

Ужо раніцай мы прачыталі ў лакальнай прэсе пра нашу фірму. Инфармацыя, падлітая калюжынай крыві, знаходзілася ў найбольш папулярнай рубрыцы „Крымінальныя навіны”:

„Сёння, калі шостай раніцы інтарэнівалася ў кафэ-бара „Кастэль”. Сярод ахвяр крывавай сутычкі найшоўся вядомы кіраўнік камп’ютэрнай суполкі „S.O.S” Валеры Ян Ш. Паводле ўступных допытаў вядома, што гэта ён выклікаў спрэчку, гаварыў Цэзару К. і Эмілю Д., „że jest jakimś prezesem i musi dotać”. Згаданы Цэзар К. (16 гадоў) і Эміль Д. (11 гадоў) палічылі прапанову В.Я.Ш. (38 гадоў) прайвай сексуальнага дамагання і ў адчай кінулі шклянкай з півам „Зубр” у твар нахабу. За ахвярамі правакацыі заступіліся бармен і трох падвышных фанатаў футбольнай каманды „Ягелонія”. Пасля, калі акрываўлены камп’ютэршчык схаваўся пад стол, яны началі біць адзін аднаго. У выніку бойкі фанату „Ягелоніі” выбілі зуб. Шкоды ацэнены на пяцьсот злотых. Сам падрынік, пан В.Я.Ш. мае разбіты нос і ў яго назірающа псіхічныя анамаліі — ён на кожнае пытанне заяўляе: „«Дотык» з вамі палічыща!”

Не хвалюцеся, шаноўныя. Скажу вам у сакрэце — гэта наш прэзідэнт быў ініцыятарам і аўтарам першай рэкламы ў прэсе. І мы не з’ядаем дарам харч: дзейнічаем, спяваем, лічым, прыбіраем. А каму гэта не падабаецца — хай піша скаругу кіраўніку кіно „Сірэна” (у мінімалістичнай масонскай ложі і рэдакцыі „Нівы”). Менавіта, наша місія ёсць толькі сляпой паслядоўнасцю ад фільма „Догма”, які я і Дамінка аглянулі ў пятніцу, 13 лютага 2000 г., гадзіну да сустрэчы з Шэфам.

І яшчэ адно — мне смешна, калі вы пляткуеце пра нашага прэзідэнта Валери Шчодрага — што быццам бы спіць ён на кучы грошай. Не, шаноўныя — ён спіць на аранжавай канапе (без посцілкі), — гэта праверылі я і Дамінка, і вам сумленна заяўляем.

Ганна КАНДРАЦЮК

Каб бясільнае было зло,
трэба шмат дабрыні.

Любоў, як свято, увойдзе самая,
калі дзверы пакінем адкрытыя
на справы эссыяў,
чалавечыя,
бессмяротныя, святыя.

Віктар ШВЕД

Дзве касы

Да маёй 77 гадавіны
з дня нараджэння
Паўсюдна чую галасы:
— Табе ж ужко семдзесят сёмы!
А я каксу, што дзве касы
Стаяць калі мяне вядома.

Дык трэба верыць у свой лёс,
У перамогу сваю веру.
Калі запас я маю кос —
Магу быць грозным касінерам.

І калі б гэтая з касой
Прыйсці хацела нечакана,
Будзе мець ад мяне адбой —
Личэ ж зарана, ой, зарана.

„Бывае горш” — тэатр з ПШ н-р 4 у Беластоку.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Гняздо чорнага бусла

Дуброва сустрэла таямнічай цішыней і спакоем. Навокал — магутныя дубы. Недзе тут, на адным з іх, гняздо чорнага бусла.

Пачынаю пошуки. Хаджу ад аднаго дуба да другога, углядаюся ў вершаліны. Ажно шыя забалела ад напружання.

Аглядаю вершаліну чарговага дуба. На двух тоўстых бакавых сухах бачу вялізнае гняздо.

Аб тым, каб узлезі і глянуць, што ў ім ёсць, і думаць няма чаго. Да самага гнязда на ствале ніводнага сучка. Дрэва тоўстае — рукамі не абхопіш.

Дол пад дубамі нібыта вапнай пабелены. Значыць, птушкі тут жывуць. Гадаю, што ў гняздзе: яйкі на седжвающца ці птушаняты ўжо ёсць. А мо вывеліся і паляцелі. Примаю рашэнне чакаць непадалёку і назіраць: мо прыляціць стары бусел, і тады ўсё высветліца.

Марудна цягнецца час. Старыя буслы чамусьці не прылятаюць. У галаве мроіцца непрыемная думка:

„Спазніўся, відаць, паляцелі буслы”.

Метрай за дзесяць ад дуба з буслінім гняздом стаіць танчэйшы дубок. Вершаліна ў яго ўзнімаецца крыху вышэй гнязда буслоў. „Трэба залезі на гэты дубок, — думаю я, — і адтуль зазірнуць у гняздо”.

З непрывычкі лезі на дрэва вельмі цяжка. Тым больш што галін на гэтым дубе знізу таксама няма. Але жаданне ўбачыць буслянят перамагае. Ледзьве дабраўся да вершаліны. Рукі і ногі дрыжаць. У роце горка. Але пра ўсё я забыўся, калі глянуў у гняздо.

Двое чорных вялікіх буслянят з сі-

ваватымі палосамі навылінелага

ящчэ на спінах пуху прыцінуліся

адно да аднаго і ляжаць у гняздзе як

некывыя. Прыйдзіся. Асцярожныя.

Злезшы з дрэва, я ад стомленасці падаю на сухое дубовае лісце. Рукі і ногі паабдзіраў. Доўга яшчэ ляжу, адпачываю. Бусляняты не ўстаюць на ногі. Толькі адно высунула дзюбу з гнязда, убачыла мяне і зноў схавалася.

Над дубамі з'явіўся стары чорны бусел. Ён зрабіў толькі адзін круг над дубам, на якім было гнязда, і паляцеў. Магчыма, заўважыў мяне, а мо толькі праверыў, ці на месцы яго дзеци.

Назаўтра зноў іду да чорных буслоў.

Пад суседнім дубам паставіў невялікі буданчык з маладога арэніку. Шыроке лісце добра хавае мяне.

Буслянят не відаць — ляжаць у гняздзе. Старых птушак таксама няма.

Вершины Віктара Шведа

Знайшла выхад

Хлопец надта нешчаслівы,
Мучаць хатнія сакрэты.
Выйшаў бацька за алівай —
Не вярнуўся ён дагэтуль.

— А што робіць твая мама? —
Запыталі хлопцы мальца.
— Не чакае бацькі з крамы —
Смаўшысь дранікі на шмальцы.

Дзіцячыя мары

Бацьку лысага ў міжчасе
Запыталаў малы Макар:
— Ці табе ў жыцці збылася
Хоць адна з дзіцячых мар?

— Галаву мне мыла мама —
Праклінаў тады свой лёс,
Ну і мары ў я таксама,
Каб зусім не мець валос.

Вясна

Цікавая пара
Гэта наша вясна
Прырода ажывае
Птушка спявае
Часта дожджык ідзе
І трава расце
Птушкі гнёзды будуюць
Людзі цяжска працуяць
Раман Лушчынскі, V „б” кл.
ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім

Заядаюць камары. Сляпіцо лезуць у вочы. А ў гняздзе, як і раней, ніякіх прыкмет жыцця.

Седзячы ў буданчыку, успамінаю скупыя звесткі пра чорных буслоў. Птушкі гэтых выключна лясыя. Гнёзды робяць на участках лісцевага і мяшанага лесу. Выводзяць двое-пяцёра птушанят. Кормяцца жабамі, вужамі, дробнай рыбай. Адлятаюць чорныя буслы ў вырай у канцы жніўня і напачатку верасня.

Белых буслоў нельга ўяўіць без чалавечага жылля. І наадварот — там, дзе жывуць людзі, чорныя буслы не вядуцца.

Таямнічая птушка — чорны бусел. Таямнічае яго жыццё.

Змітрока Бяспалы

					Dlugie pole	Sum	
Ulewa	Próg						
		X	X	X	X	X	
	Oko		X	X			Och
Waż				X			Domek
Koncert							
Skowronek		X					
Bakara							

Польска-беларуская крыжаванка № 22

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 18: Кадаўб, лапа, канапа, вандроўка, уздым, удача, сады, Ас, таката. Вудка, паказ, пандус, кандыдат, армада, пончык, аўта, баравіна.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйграў: Наталля Герасімюк і Марта Кузыка з Махнатага, Паўля Вітальеў з Орлі, Анджэліка Сельвесюк з Бельска-Падляшскага. Віншую!

Эвеліна Вышкоўская („Вожык”) з Аўгустова.

лепшага інструктара камісія прызначыла менавіта Аліне Ваўранюк з Беластоку. Іх спектакль „Бывае горш” заняў першае месца!

Першае месца і ўзнагароду бурмістра горада Кляшчэлі атрымаў лялечны тэатр з Вясковага дома культуры ў Рыбалах, які працуе пад кіраўніцтвам Лідзія Мартыннюк. Самадзейнікі з Рыбалаў паказалі два спектаклі: спектакль у катэгорыі жывога плана — „Першыя крокі самастойнасці” і лялечны спектакль паводле народнай казкі „Гарошак”.

Сярод выкананіццаў вылучаліся гаспадары — вучні з Кляшчэль. Пад кіраўніцтвам Ірэны Тамашук яны падрыхтавалі пастаноўку „Усміхні-

Лідзія Мартыннюк і яе выхаванцы з Вясковага дома культуры ў Рыбалах.

Тэатр і ўзнагароды

На „Сцэнічнае слова”, якое 11 мая г.г. адбылося ў Кляшчэлях, прыехала дзеяць калектываў. Тэатральны агляд праходзіў у мясцовай школе. Мерапрыемства, традыцыйна ўжо, арганізавала Беларускае грамадска-культурнае таварыства, а суарганізаторамі былі згаданая школа і мясцовы дом культуры.

— Мы рады, что наш агляд падтрыбны вучням, што, дзякуючы нашай ініцыятыве, дзеці і моладзь развіваюць свой талент, — адзначыла Тамара Русачык, старшыня камісіі.

ся, прынцэса”. Тэатр з Кляшчэль заваяваў другое месца.

Непаўторна паказаўся тэатр з Аўгустова, які працуе пад кірункам Ірэны Хадакоўской. Аўгустова вылучылася касцюмамі ды сцэнічным афармленнем і ім прысвоілі трэцяе месца.

Орля вылучылася падборкай рэпертуару (атрымалі два вылучэнні), у канкрэтнасці, гімназісты разважалі праблему граматыкі і падыходу да роднай мовы. Іх спектакль „Маскарад часцін мовы” павучальны. Здаецца, аднак, што лепш падыхо-

„Усміхніся, прынцэса” — тэатр з Кляшчэль.

„Як лютасць стала літасцю” — тэатр з Орлі.

Праўда, сярод выступаючых паказаліся таленавітыя акцёры. Цяжка пералічыць усіх, аднак, самая яркія індывидуальнасці прыехалі з ПШ н-р 4 у Беластоку. Сярод выхаванкаў Аліны Ваўранюк, якая, дарэчы, сама з'яўляецца класнай акцёркай і рэжысёрам, можна пералічыць з дзесяць асоб. Узнагароду для най-

дзіць ён для камернай публікі, чым на агляд тэатраў, дзе, каб заваяваць увагу гледача, неабходны моцны эффект. Варта адзначыць, што ў гэтым плане вылучаўся другі спектакль навучэнцаў ПШ н-р 4 у Беластоку „Вадзіцельская правы”.

Камісія (Тамара Русачык, Яніна Плютовіч, Мар’я Клімович) вылу-

Публіка заварожсаная чароўнай пастаноўкай.

чыла найлепшых акцёраў. Сярод іх апынуліся:

- Крыстыян Бурнос з Рыбалаў,
- Наталля Кандрацюк-Свярубская з Беластоку,
- Эвеліна Вышкоўская з Аўгустова,
- Магдаліна Лемеш з Орлі,
- Анэта Леанкевіч і Марта Наскевіч з Кляшчэль.

На жаль, не прызнана была ўзнагарода за аўтарскі сцэнарый і апрацоўку класічных твораў, а таксама за сцэнічнае афармленне і музыку. У гэтым плане, паводле ніжэйпадпісанай, найцікавей паказалася Аўгустова.

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Новыя гісторыі дзядзькі Сіда Рука

Як маленькі хлопчык знайшоў стрэльбу, ды ледзь не распачаў вялікую вайну з НАТО

Аднойчы вечарам маленькаму хлопчыку Янку не было чым заняцца. Тады ён залез у спіжарню, грунтоўна пакорпаўся ў старых рэчах, што даўно пакрыліся пылам ды павуціннем, ды раптам знайшоў бацькаву стрэльбу, на якую галоўны сямейца забыўся яшчэ тады, калі сам, можна сказаць, быў крыху бальшэйшы за свайго маленъкага сынка Янка. И вось цяпер гэты самы сынок на-

дзяйна заціснуў бацькаву стрэльбу ў сваіх не надта яшчэ крэпкіх руках, вылез на двор ды хацеў драбаходнучу адразу з двух руляў па дурнай вароне, што села нахабаю на страху іхніх хаты. І стрэльба-такі добра гахнула, аднак, калі вы падумалі, што зарадам адварвала крылле ці яшчэ што дурнай вароне, дык падумалі вы так дарма, бо пацэлӯ выбітны маленькі стралок зусім не па-

вароне, а па вялікаму ваенному самалёту, што якраз пралятаў над іхнім хатам. Самалёт, ясная рэч, страшна загарэўся ды пачаў валицца на бліжні лес, служба варожае выведкі адразу зафіксавала гэты абуральны факт у сваіх сакрэтных данісенніх, данісенні паліцэлі ў штаб-кватэр НАТО, а ўжо адтуль беззаганнія генералы аддалі катэгарычнымі загад распляжыць ушчэнт авіяцыйнымі бомбамі ту юную краіну, у якой жыў наш маленечкі хлопчык Янка. И гэта сталася б, і была б ужо вялікая бяда і гора, каб не прыбег з работы Янкаў бацька ды тэрмінова не затэлефанаваў у Бру-

сель у штаб-кватэр НАТО найгалоўнейшаму генералу — свайму сябруку-аднакласніку, каб той татальну бамбоўку ўсё ж адмяніў. За гэта Янкаў бацька абыцаў адкупіць з чарговай палучкі для НАТО новы самалёт, а са сваім малым падшыванцам разабраца памужчынскую — гэта значыць, з добрай лупшоўкаю бярозавым прутам.

Так што, шаноўныя хлопчыкі, калі вы адныя застаецца дома і вам няма чым заняцца, лепей усё ж не даставайце бацькавыя старыя стрэльбы з камораў — а то яшчэ, не давядзі Божа, распачнецца трэцяя сусветная вайна!

Марыя Бабулеўіч (стайць на апошнім плане) з вучнямі ў час мастацкіх заняткаў.

Адкрытыя заняткі ў БДК

У Бельскім доме культуры дзейнічаюць пастаянныя гурткі зацікаўленняў. Моладзь прымае ўдзел у мастацкіх, музичных, тэатральных і танцевальных занятках.

У гэтым годзе былі арганізаваны адкрытыя тэатральныя заняткі. Дзеци знаёмліся са сцэнай і прыладамі, якія выкарыстоўваюцца ў час спектакляў.

— Магчыма, што некаторыя з гэтых дзетак у будучыні папоўняць наш тэатральны калектыв і самі будуць выступаць на сцэне, — сказала Альжбета Фіёнік, апякун тэатральных заняткаў.

Апошнім часам удзельнікі тэатральнага гуртка выступалі з пастаноўкай „Вяселле”, падрыхтавалі тэатральныя мантажы да „Дня зямлі” і змагаліся ў конкурсе „Роднае слова” (пераможцамі сталі Агата Смакуновіч, Юлія Дораш і Юліта Шчурак).

У час мастацкіх спектакляў, якія вядзе Марыя Бабулеўіч, вучні малююць і рysуюць. Перад Велікоднымі святамі размалёўвалі яйкі. Апошнім часам тэмай працы былі вясення краявіды. Моладзь выконвала нацюрморты і лінары-

ты. У вясенні конкурс, арганізаваны БДК, перамаглі сем вучняў з бельскай „тройкі”: Юстына Перавой, Марта Янчук, Мартына Валерыян, Дамініка Дэц, Наталля Лайранюк, Дам'ян Татарчук і Бартламей Дэц. Марта Бабулеўіч атрымала ўзнагароду на Ваяводскім аглядзе абрадавых прыкладных мастацтваў у Моньках.

У БДК пад наглядам Юстыны Пажацінскай арганізаваны былі адкрытыя музичныя заняткі. Дзеткі развучаюць песні, знаёмліся з музичнымі інструментамі і прымалі ўдзел у занятках па рytміцы. У час танцевальных заняткаў з Анджэем Кшиштапом моладзь вывучаюць сучасныя танцы.

— Штогод стараемся арганізуваць у БДК нешта новае. Хочам, каб як найбольш дзяцей і моладзі ўдзельнічала ў арганізованных намі занятках. Некаторыя спектаклі стараемся арганізуваць у форме гульняў з узнагародамі, — павінфармавала Яніна Плютовіч, кіраўнік аддзялення мастацкай адукацыі ў БДК.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Фільмавы вечар

У гэтым тыдні прапаную трывалы фільм, на якія варта прысвяціць адзін з вясенних вечараў і разам з кімсьці блізкім пасядзесць перад блакітным экранам.

„Мыс страху” рэжысёра Марціна Скарсэзэ і з адборнай камандай акцёраў у галоўных ролях (Нік Нолці, Робэрт Дэнір, Джэсіка Ланг, Роберт Мічум і Грэгоры Пэк) прыцягвае нашу ўвагу, хаяць гэта карціна дзесяцігадовай даўнасці. Аднак не ўсе мелі магчымасць паглядзець гэты фільм, а нават калі было інакш, варта пазычыць відэакасету і перажыць яшчэ раз хвіліны страха.

Психапат, пакрыўджены калісці адваткам, пасля выхаду з турмы, хоча адпомісці свае крываў. Акружае сям’ю адватка і прымушае іх да ўцёкаў у пустую хату на мысе, а там, у час вялікай навальніцы адбываеца жудаснае заканчэнне драмы. Вялікія зоркі галівудскага кіно, які дрыжыкі страху ад музыки Элмера Бернштэйна запэўняюць вялікія эмоцыі!

„Сабакі і каты” Лоранса Гутэрмана — гэта камедыя для ўсёй сям’і, а ў асаблівасці для дзяцей з моцнымі нервамі. Гэта таксама фільм не аматарами пушыстых, мілых звяркоў, якія тут прадстаўленыя як пачвары, якія хочаць запанаўваць над светам. Верхаводам катоў з’яўляецца асабліва праціўны перс Пан Тін-келс, які загадаў сваім „салдатам” авалодаць хатай прафесара Броўдзі.

Прафесар займаецца вынаходствамі лякарства на алергію ад сабачай шэрсці... а вынікі яго доследаў з’яўляюцца каштоўнай здабычай для катоў. Аднак хату Броўдзіх сцеражэшчанюк Лю, якому памагае стары сабачы агент з суседства. Лю, які моцна звязаўся з сям’ёй, асабліва з малым сынам Броўдзіх, які сапраўдны сябрана не пакідае іх у найгоршыя хвіліны, а такіх у фільме шмат.

Хаяць ў фільме не выступаюць людзі, а толькі звяры, ставяцца ў ім чалавечыя праблемы характэрныя дарослым: зайдзрасць, барацьба за ўладу, непрыхильнасць і няшчырасць. Гэта толькі некаторыя з рысаў чалавечага характару, якія прайяўляюцца ў паводзінах звяркоў-герояў.

Калі хто мае ахвоту на яшчэ адзін фільм, тады пропаную казку аб беднай сіраце з цудоўным голасам, якую адкрывае ўплыўовы нью-йоркскі дыджэй. Сіротачка, як можна было дадуманаца адразу, робіць вялікую кар’еру. А як праходзіць гарачасе каханне з дыджэем? Ох, варта даведацца!

У ролі прыгожай і таленавітай сіраты пабачым на экране, трэба дадаць што ўпершыню, Марыю Карэй, якая не маючы вялікага акцёрскага таленту, сваім голасам і цудоўнай фігурай завяўвае зацікаўленасць гледача.

Паўліна ШАФРАН

Жывыя абрэзкі роднай гісторыі

„Нарысы па гісторыі Беларусі”* Юры Весялкоўскага не прачытаеш за адзін вечар. Па-першае, у кнізе семсот старонак і гэта фізічна немагчыма, а пад другое, такі стаханаўскі подзвіг і непатрэбны. Куды лепш яе чытаць не спяшаючы, па раздзелах, прыглядаючыся ўважней уваскрослым героям і падзеямі сівой мінуўшчыны.

Аўтар, хоць і прадстаўляе гісторыю Беларусі ў лінейны способ, пачынаючы аповедам пра беларускія плямёны, а канчаючы паўстаннем Тадэвуша Касцюшкі і канцом Рэчы Паспалітай, але насамрэч піша як быццам асобныя рассказы, якія можна чытаць і не па чарзе. Ва ўступным слове Юры Весялкоўскі заяўляе: „... свае нарысы па гісторыі Беларусі да 1795 году не лічу навуковай працай, бо сам не з'яўляюся прафесійнымі гісторыкамі, а толькі звычайнімі гісторычнымі эсэ”. Поўнасцю пагаджаючыся з аўтарскім вызначэннем жанру кнігі, варта дадаць, што гэтыя эсэ напісаны лёгка, з літаратурным талентам. Перад намі паўстаюць не нейкія трафарэтныя, кніжныя героі, а жывыя, пайнакроўныя постасці, са сваімі норавамі і страсцямі.

Гартаючы старонкі кнігі, як быццам бачым намаганні Усяслава Чарадзея, — які за ноч, абярнуўшыся ў ваўка, перадольваў дарогу з Кіева ў Полацак, — пабудаваць магутнасць сваёй Бацькаўшчыны, Полацкага княства, перажывам разам з вялікім князем Вітаўтам яго няздэйсненія мары аб каралеўскай кароне ці ўдзельнічаем у з’ездах магнатаў, шляхты, духавенства, якія заключалі палітычныя і рэлігійныя уніі. Аўтар карыстаецца магчымасцямі, якія дае яму жанр эсэ і не цураеца сваіх ацэнак людзей ды ўласнай інтэрпрэтацыі падзеяў. Не з усімі тэзісамі трэба чытачу згаджацца, не ўсе цытаваныя крыніцы, асабліва газеты ці часопісы, вытрымліваюць выпрабаванне часу. Некаторыя гэrmіны, якія б паўтараная некалькі разоў „эксплуатація працоўных мас феадаламі” пахнучы нафталінам. Тым не менш, варта ўчытацца ў аргументацыю Юры Весялкоўскага, нават дзеля таго, каб пасправацца з аўтарам. Крытычнае прачытанне кнігі заўсёды абагачае.

Цікавы і адназначны, напрыклад, погляд Юры Весялкоўскага на паўстанне Тадэвуша Касцюшкі, якога ў пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя ў Беларусі свядомая інтэлігенцыя аўгуста нацыянальным героям. Весялкоўскі лічыць, што незалежна ад месца нараджэння начальніка Польскай дзяржавы і яго праваслаўных каранёў, змагаўся ён за інтарэс Польшчы і палякаў, а не Вялікага княства Літоўскага і яго грамадзян. „Перамога паўстання Касцюшкі, — цытуе ён у завяршэнні кнігі слова Уладзіміра Казберука з „Полым” № 2 за 1995 год, — раз і назаўсёды пахавала-б беларушчыну як такую, паставіла-б крыж на ідэі

Юры Весялкоўскі

Нарысы
па гісторыі
Беларусі

Беласток — Лёндан 2002

нашага нацыянальнага адраджэння”. Усім апанентам такога тэзісу прыпомню, што паўстанне Касцюшкі было ў абарону Канстытуцыі 3 Мая, якая ліквідавала, няхай сабе і фармальную ўжо ў той час, адасобленасць Вялікага княства Літоўскага ад Польскай Кароны.

Кніга павінна задаволіць не толькі аматараў палітычнай гісторыі, але і тых, якія любяць бытавыя раманы. Гэтым рэкамендую гісторыю вянчання Ягайлы з Ядвігай. Хоць не зусім пагаджаюся з ацэнкай аўтара: „... якая можа быць любоў Ядвігі з Ягайлам? Была гэта дзіўная пара. Гадамі кароль старэйши быў за каралеву ў трох разы, а ростам на голаў меншы”. Па-першае, у хаканні ўзрост не самы важны, па-другое, Ягайла прывёз з сабою скарбы, якія не памяціліся ў пакоях Вавеля (а якая жанчына паставіцца да гэтага абыякава), а па-трэцяе, вось што пісаў Мікола Гайдук у сваім цыкле „Шляхам гадоў” („Ніва” 25.10.1987) пра тое, як Ядвіга выслала сваіго пасланца, каб агледзеў „усходняга дзікуна і страшылішча”: „Альгердавіч, зведаўшы ад сваіх шпіёнаў пра такую асаблівую місію пана Завішы з Алесніцы, запрасіў яго разам у лазню, каб даць таму магчымасць дакладна прыглядзенія ўсім падрабязнасцям. Мабыць той не знайшоў ніякай занягы, бо потым даносіў сваёй пані, што: у Ягайлы цела складнае і прыстойнае, погляд вясёлы і твар сухашчавы, зусім не брыдкі, як то іншыя расказываюць”.

Пра такога пасланца Ядвігі ўпамінае і Юры Весялкоўскі, адно піша, што быў ім нейкі Гневаш. Тым не менш, гэты Гневаш, задаволены гасцінным прыёмам, „вярнуўся да Ядвігі і расхваліў Ягайлу”. Даўк можа не такі страшны быў заснавальнік дынастыі Ягелонаў, першы ўладар дзвюх дзяржав: Польскай Кароны і Вялікага княства Літоўскага.

Мікола ВАЙРАНЮК

*Юры Весялкоўскі, *Нарысы па гісторыі Беларусі*, с. 710, Лёндан-Беласток 2002.

I так бывае...

У руках тримаю лістотку да ўсіх беларусаў — спадкаемцаў шматвеўкай культуры і рэлігіі „рускай” — з заклікам назваць сваю нацыянальнасць у ходзе ўсеагульнага перапісу насельніцтва. Заклік падтрымалі больш за 60 аўтарытэтных асоб. Сярод іх Сяргей Лукашук — вядомы дзяяч, шматгадовы дэрэктар Бельскага дома культуры.

Гэты сціплы, са шчырай усмешкай прафесіянал, вядомы таксама па-за межмі Бельшчыны, карыстаецца папулярнасцю ў грамадстве.

Незразумелым для мяне з’яўляецца тое, што ў спісе прыхільнікаў звароту не стала такіх гайнаўскіх дзеячаў, як М. Байко, М. Голуб, М. Бушко. Ці яны не так папулярныя ў сваіх асяроддзі, як іншыя дзеячы? Відаць, прыйдзеца ім пачакаць чарговай адозвы.

Віктар БУРА

Лазаравы наследнікі

Ад шасці гадоў паломнічае на Святу Гару Грабарку. На пілігрымку збіраецца ў Лазараву суботу, напярэдадні Вялікага тыдня, перад Вербніцай. Сёлета пайшоў з дваюрадным братам з Гарадка. Выходзілі з Нарвы раніцай. Ішлі найкарацейшай дарогай: Ляды, Стары Корнін, Істок, Вітава, і адтуль чыгуначным пуцём у Кузаву...

Андрэй Жамойда працуе з маёй дачкою Алінай на мясакамбінаце. Калі загаварылі аб пілігрымцы, і Андрэй запытаў, ці можна яму спыніцца ў Кузаве на адпачынак, яна не адмовіла.

Прыехала абеднім цягніком у суботу перад Вербніцай. Памагала маші ў падрыхтоўцы пачастунку. На адварочку надышлі пілігрымы.

— Знаёмыся, — зарэкамендавала Аліна. — Гэта бацькі мае...

— Андрэй, — паціскаючы руку адказаў сімпатычны „велікан” (незнаёменец быў высокага росту). — А гэта мой дваюрадны брат, Янка, з Гарадка, — рэкамендаваў спадарожніка.

Пакуль жонка рыхтавала вячэрну, госці папрасілі прасушыць плашчы і абутик (стаяла халоднае дажджавое надвор’е).

— У колькі з Беластока выходзілі? — спытаў я пілігрымаў.

— З Нарвы раніцай у 4¹⁵, — адказаў Андрэй Жамойда. — Там на аўтамабілі падвезлі. У мясцовай царкве памяціліся ды ў дарогу сабраліся. Ішлі найкарацейшай дарогай: Ляды, Стары Корнін, Істок, Вітава і адтуль чыгуначным пуцём у Кузаву...

— Без адпачынку?

— Часам спыняліся, каб глыток вады праглынуць ці бот паправіць, — паясніў Андрэй спадарожнік. — Пятнаццаць мінут на прыпынку ў Вітаве пасядзелі. Пэўна каля шасцідзесяці кіламетраў будзе...

З гарачай гарбатай і смажанай рыбай (паломнікі стрымоўвалі строгія правілы Вялікага посту) завязалася размова. Знайшліся супольныя тэмы, паколькі Альшанка (адкуль Жамойда родам), як і Гарадок быў мне вядомымі мясцовасцямі.

— Адкуль узялася ідэя паломніцтва?

— Думка зрадзілася шэсць гадоў таму, — пачаў аповед Жамойда. — На Вербніцу мне мела скончыцца трываліца гадоў. Дагэтуль не задумоўваўся, як адзначу юбілей. Вярнуўшыся ў пятніцу з работы, не застаў жонкі ў хаце. Сеў на канапе і задумаўся. Успомніў дзяцінства і бабулю Вольгу, пры якой у Альшанцы выхаваўся, яе маленъку хатку і заблудаўскую святара, які навучачаў рэлігіі. Дзевяцігадовы хлапчук вучыўся Закону Божага і ўпершыню ў дзіцячым сэрцы загасцявала вера любові да адвечных хрысціянскіх традыцый і Праваслаўной царквы.

— А чаму ж бы мне не падацца ў паломніцтва і на Святой Гары Грабарцы памаліцца. Падзякаваць Богу за тое, што доля падарыла: здароўе, кватэру, добраплатную пасаду і пашану, якой карыстаўся ў круге сяброў?

Калі жонка вярнулася дадому і ўбачыла ранец падрыхтаваны для дарогі, дык запытала:

— А куды ж гэта збіраешся?

— На Грабарку, з пілігрымкай...

Жонка недаверліва паглядзела блукаючымі вачымі. Загаварыла аб недарэчніці задумы і аб tym, што ў дарозе можа здарыцца. Не пераканала. Сіла волі была мацнейшай. Як задумаў, так і рашыў. Дзень і нач ішоў з Дайлідай. Драўляныя крыжык у руках, уласнаручна зроблены, задума над мінультым і царкоўная музика з магнітафоннай касеты спадарожнічалі адзінокаму пілігрыму. На Вербніцу, у трываліцігоддзе з дня нараджэння аддаваўся я малітве. З таго часу штогод паломнічаю. Паколькі ўпершыню адзінока паломнічала, дык на наступныя піліг-

рымкі сяброў падбіраў. Часам на работе, а часам з ліку сваякоў.

— Гэта ўжо сямейная традыцыя, — паясняе Янка Паўлушэвіч. — Андрэя бабулька трывала восьем гадоў паломнічала...

І я пачаў другі аповед.

У бабулі было сямёра дзетак. Двоє памерла. На дзевятым годзе жыцця сынчак Росцік страціў зрок. Што не рабілі, да якіх медыкай не кідаліся, дык нічога не памагала. Мясцовыя старожылы парайлі з пілігрымкай на Грабарку сходзіць. „Пайдзі, Вольга, — гаварылі, — на Грабарку і памаліся ў святым месцы. Можа Усявішні памілуе, верне сынчоку зрок”.

Пайшла бабулька з пілігрымкай на Грабарку, як св. Лазар на пакуту. Гэта было ў суботу перад Вербніцай, напярэдадні Вялікага тыдня. Шчыра малілася. У наступным годзе зноў пайшла. Так мінула дзесяць гадоў паломніцтва. Калі здавалася, што і Бог не хоча выслушаць пакутніцу, дык стаўся цуд. На адзіннадцатым годзе, вярнуўшыся з Грабаркі ўгледзела Росціка з вясёлай усмешкай. Сыночку вярнуўся зрок. Але бабуля не спыніла паломніцтва. Надалей хадзіла на Грабарку. Збралася традыцыяна ў Лазараву суботу. Бабуля карысталася добрым здароўем. У Заблудаў пешшу хадзіла. Аднавяскоўцы неаднойчы пыталі яе сустрэўшыся на вуліцы: „А колькі табе, Вольга, гадоў?” А яна адказаўала: „Дзякую Богу, васемнаццаць мінула”. Была вясёлай, жыццярадаснай аптымісткай. Нават у цяжкія дні, пасля напаткаўшага яе гора, калі дзядуля Андрэй на сорак сёмым годзе памёр, пакідаючы яе з сямёркай дзяцей, аддавалася паломніцтву 38 гадоў.

На тварах гасцей адлюстроўвалася стомленасць.

— Дык можа прыляжаце?

— З вялікай ахвотай. Перад дзесяттай прафесійнай, — папрасіў Андрэй маю дачку.

Мігам сцяклі дзве гадзіны. Калі паломнікі ўсталі, я намякніў аб задуме напісаць допіс у „Ніве”. Андрэй не толькі адбрыў ідэю, але дадаў:

— Не ведаю, ці гэта важна. Расскажу яшчэ адну гісторыю...

Да кума нарачонай прыехала сяброўка з Беларусі. Запрасілі яе на дыскатэку. Ідучы з Інай (так дзячына называлася), запытаў: „Пэўна хутка замуж выйдзеш?” На твары сяброўкі ўгледзеў смутак.

— У чым справа? — пытаюся.

— Я не хрышчана...

На другі дзень я сказаў бацьку аб гэтым. Ён зразу ж падаўся да а. Місеюка. Святар адказаў: „Заўтра ахрысцім”.

Калі я сказаў дзячыне, што трэба купіць крыжык, бо пры абраадзе хрышчэння спатрэбіца, дык Іна адказала:

— Я з сабой прыхваціла.

І паказала каталіцкі крыжык.

— Патрэбны праваслаўны, — гавару. — У царкве купім.

Калі а. Місеюк спісваў персанальныя даныя сведкаў, спыніўся пры майм прозвішчы.

— Хвілінку пачакайце, — для вас, здаецца, пасылка ад паўгода залежвачца.

Выйшаў з царквы і незадоўга вярнуўся з невялічкай упакоўкай. Калі я адчыніў яе, дык убачыў іконкі з крыжыкамі. Прыйгадаў тады, як пасылаў ліст у Грэцію ў манастыр і прасіў, каб мне іх прыслалі. Я ўзяў крыжык і даў Іне.

Паломнікі сабраліся ў дарогу. Узялі напрамак на Мядзвежыкі, Баравікі і Нурэц-Вёску. Адтуль на Грабарку. На развітанне Андрэй сказаў:

— Заўтра будзем адзначаць маю гадавіну шлюбу. Будзем таксама маліца за ваша здароўе і за тое, каб на работе нікога не ўвольнілі, — кінуў у бок дачкі.

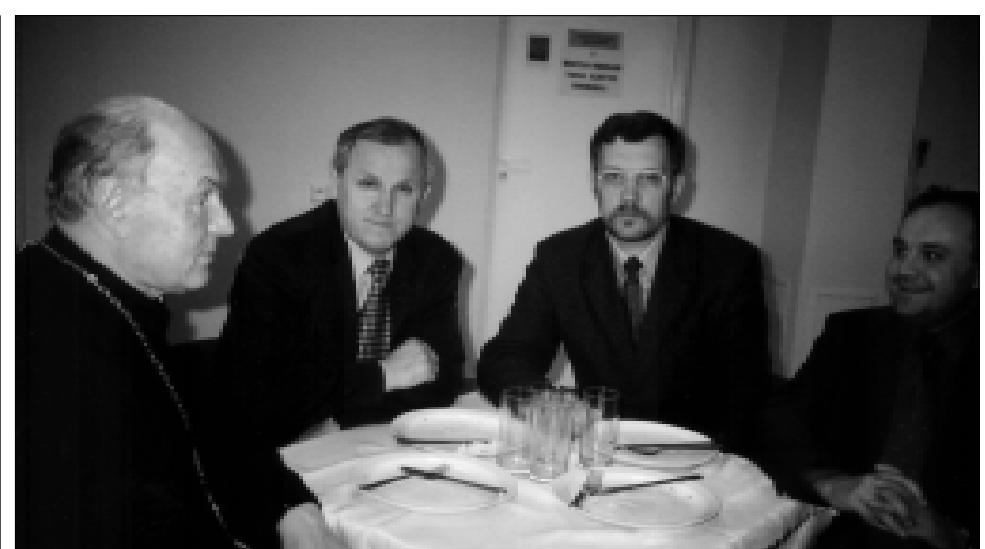
Госці выйшлі, але праз некалькі мінут пачулася груканне ў акно. Калі жонка адкрыла дзвёры, дык убачыла Жамойду.

— Асноўнае забыліся, — з усмешкай заяўві.

Тады мы ўспомнілі аб двух крыжыках, якія жонка на шафу паклала.

— Гэта знак, што да вас яшчэ вернемся, — пачуўся жартойны голас госця.

Уладзімір Сідарук

Айцец Грыгорый Сасна, Яўген Чыквін, Мікола Нікалаеў, Яраслаў Матвяюк.

запрошана на канферэнцыю д-р Ірэна Матус, аўтарка трох — адной выдрукаванай — прац на гэту тэму на нашай тэрыторыі).

У другі дзень канферэнцыі выступілі жэшавскі ксёндз праф. Станіслаў Набыванец з дакладам „Катэхізацыя і праваслаўнае школьніцтва на Любліншчыне ў міжваенны перыяд”, мір Уршуля Паўлючык — пра духоўныя семінары ў Крамянцы і Вільне, д-р а. Юры Тафілок — пра праваслаўнае школьніцтва ў паваенны Польшчы, д-р Ян Зенюк — пра навучанне праваслаўнай рэлігіі ў паваенны Польшчы, д-р Яраслаў Матвяюк — пра юрыдычныя падставы навучання праваслаўнай рэлігіі ў Польшчы.

Усе даклады будуць апублікованы асобнаю кнігай, якая выйдзе з друку ў другой палове года, разам з дакладамі непрысутных даследчыкаў — Тэрэзы Хынчэўскай-Генэль пра Кіеўскую-Магілянскую акадэмію, Ірыны Базылёўай пра Ірмалагіён як падручнік для навучання царкоўнай музыкі ў XVII-XVIII ст.ст., а. Аляксея Курыловіча пра царкоўнае школьніцтва ў II Рэчы Паспалітай, праф. Мар'яна Бэндзы пра праваслаўную секцыю ХАТ у Варшаве і Дарьюша Малашэўскага пра навучанне рэлігіі на тэрыторыі Вроцлаўска-Шчэцінскай епархii.

Міра Лукша
Фота аўтара

Праваслаўнае школьніцтва даўнай і сёння

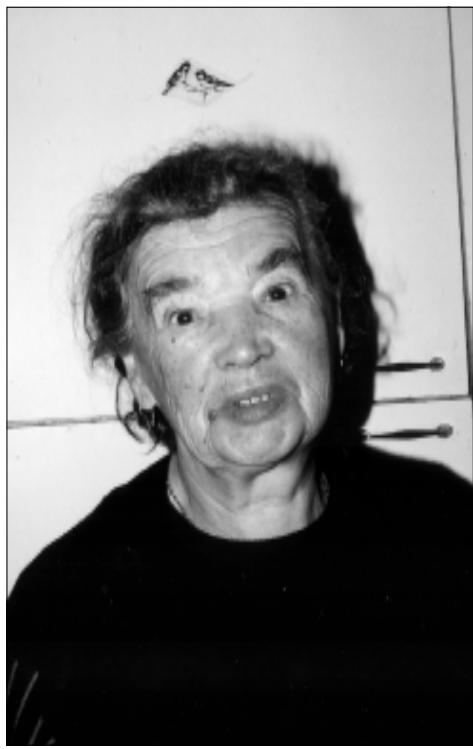
У Цэнтр праваслаўнай культуры ў Беластоку на двухдзённую (17-18.05.2002 г.) канферэнцыю прыбылі гosci з усіх Польшчы і замежных. Быў сярод іх таксама каталіцкі беластоцкі мітрапаліт Войцех Земба. Даклады рыхтавалі спецыялісты ў галіне ролі і развіція праваслаўнага школьніцтва — гісторыкі, методыкі, юрысты — з Варшаўскага ўніверсітэта, Універсітэта ў Беластоку, Універсітэта ў Торуні, Хрысціянскай тэалагічнай акадэміі, з Пецярбурга, з Румыніі. Гэта ўжо трэцяя канферэнцыя, прысвечаная папулярызацыі гісторыі Праваслаўнай царквы ў Рэчы Паспалітай (папярэднія даўнай ролі Царквы і манастырскага жыцця). Агрнізатарамі яе былі Праваслаўная Бельска-Гданьская епархія, Інстытут гісторыі культур пагранічча аддзялення сацыялогіі Беластоцкага ўніверсітэта і Праваслаўнае брацтва св.кір. і Мяфодзія.

Архіепіскап Іакаў, які ва ўступным рэфераце расказваў пра розныя формы школьніцтва ў пачатках хрысціянства, м.інш. пра школы катэхуменату ў хрысціянскіх гмінах і тэалагічныя школы, прыпоміў слова Хрыста: „Ідзіце і наўчайце ўсе народы”. Задачы першых

хрысціянскіх школ і зараз маюць быць знакам дасканалення чалавечнасці і лучнасці з Богам.

Архібіскуп Земба падкрэсліў супольныя задачы хрысціянскага навучання заходніх і ўсходніх цэркваў, і разважаў, ці правільна чыніць касцёлы, стараючыся ствараць ці пераймаць свецкія школы, і ці гэта адзінай магчымасць у барацьбе з апаноўваючым маладое пакаленне бязбожніцтвам. Бельскі архіепіскап Грыгорый звярнуў увагу на тое, што навучаньцы могуць толькі тыя, хто атрымаў дар мудрасці. Прафесар Антон Мірановіч з БУ расказаў пра пачаткі праваслаўнага школьніцтва, якое ў Польшчы сягае XV стагоддзя, а таксама пра планы стварэння тэалагічнага аддзялення ў Беластоцкім ўніверсітэце. Д-р Тамаш Кэмпа гаварыў пра Астрожскую акадэмію, прафесар Мікалай Нікалаеў з Пецярбурга — пра бібліятэку Жыровіцкага манастыра, Таццяна Корзякар з Румыніі — пра некаторыя пытанні праваслаўнага школьніцтва ў XV-XVII ст.ст. у Малдове і Валахіі, Людміла Утрутка — пра гісторыю Магілянскай акадэміі. Пра царкоўнае школьніцтва ў XIX ст. разважала мір Уршуля Паўлючык — пра юрыдычныя падставы навучання праваслаўнай рэлігіі ў Польшчы.

Думала — выканчуся

Надзея ФЕДАРУК, народжаная
у Рэпісках у 1922 годзе.

У 1942 годзе солтыс вызначыў пяць дзяўчат з нашай вёскі на капанне бульбы. Павезлі нас у Нарву, а з Нарвы яшчэ куды і далей поездам. Капалі бульбу да марозаў, матычкамі валілі. Пасля завезлі нас у арбайтсамт у Аструду. Папрыяджалі паны і забіралі нас. Мы з суседкай вішчалі:

— Куды і чаго нас везяце?!

Завезлі нас у Пількоцен; яе далі да багатага, а мянене да беднага гаспадара. Будынкі былі растрэсены, многа дзяцей малых. Гаспадар піў, а гаспадыня лічыла сябе вялікай паніяй. Было восем кароў і двое коней. Я аднаго коніка запрагала ў керат, вочы яму мехам затуляла і так сечку рэзала. Поўная клуня снегу, салома мокрая, сячкарня не цягнене... І ў лес па хвораст са-ма ездзіла. Нічога на сабе не мела: ні майтак, ні панчох. Ногі паадмарожвала ў снезе ў лесе. Студня на сорак во-сем кадлубкаў глыбокая была і трэба было нацягаць вады для таго дабытку. Думала — выканчуся...

Іншыя паны не такія былі. Сяброўка толькі качак і курэй глядзела. Там і французы ды палякі былі. Калі яшчэ

мой гаспадар памагаў, то лягчэй было, але як яго на вайну ўзялі, то гора! Да-далі мне старога француза, якому сапляк з носа вісеў. Па ім вошы лазілі і яму былізну ў катлах выварвала. Ён крыху каля дабытку тоўкся, малако выносіў. Я кароў даіла, дзяцей даглядала. Гаспадыня дзяцей малых да сябе не брала, толькі да мянене адпраўляла. Я з дзецьмі спала і малако ім грэла. А яна прыбягала ўначы з крыкам да мянене, чаго дзеци плачуць, чаго вішчачы. Я плацала.

Пасля хвароба хапіла мянене, кароста, кругом гузы абслі. Забралі мянене ў шпіталь, падлечылі. Яна тады дзяцей ад мянене забрала і ў неабаграваны дом пера-вяла. Дала водпуск дадому. Француз вёз мянене, а я яму сказала, што не ведаю, калі вярнуся. Француз сказаў гаспадыні і тая паведаміла паліцыю.

А ў Рэпісках меў солтыс вызначыў пяць іншую вызначыць; мама яму ўсё насіла, каб іншую вызначыў, але не знайшоў. Жандармерыя па мянене наяджалася, а я трох месяцаў хавалася. Паехала да бабулі ў Дубіны, у яе начавала. Прыйехаў тата ў дзве гадзіны ночы з дванаццацю паліцяямі і будзіць мянене, што хату будуць паліць. Бацькі злякаліся і давай па мянене ехаць.

Схапілі мянене немцы і павезлі. У Рэпісках нават у хату не пусцілі, завезлі сваёй карэтай у Бельск. Было гэта пад вясну — яны спераду ехалі коньмі, а мама з татам — ззаду, кусок хлеба ўзялі. Развіталася я з імі і пасадзілі мянене ў лагер. Забралі ў лазню, там рускі стораж сядзеў. Ён абяцаў бацькам, што ўсё мне будзе даваць, але ён ўсё ад бацькоў сабе забіраў.

Прасядзела я там трох тыдні. Заганялі кіркамі брук дзерці. На шпациры сабакі нас пільнавалі, яшчэ і сёння сляды ад сабак маю. Давалі хлеб з кавай. Та-та прыязджаў, згортаў вошай з мянене і плакаў: „за што?” Мой хлопец з нашай вёскі мне ежу дастаўляў і кідаў мне хлеб праз дрот, бо нельга было даваць. Як не заўважаць, то скаваеш, а як пабачаць, то паб'юць. Ганялі і сабакамі ча-вілі. І гумамі смаліць:

— Хто табе даў той хлеб?!

Яны мне здароўе забралі, так музы-

лі там. І цяпер нам не прызнаюць таго лагера.

Забралі мянене з лагера, а я прасіла, каб да іншай гаспадыні мянене далі.

— Ужо ты сваё адмучылася, — сказа-зілі і адправілі мянене ў Кёнігсберг.

Сядзімо там, ідуць пані з панам у капелюшах. Пытаюць мянене, чаму я абстрыжана, а я адказваю па-нямецку, што ў нас такі фасон. Забралі яны мянене ў Тыльзіт. Там лягчэй было, але гаспадары інакш здзекаваліся з мянене — адносяліся да мянене як да прадмета, як да цацкі, з якою ўсё можна рабіць. Жылі яны над вадою, было ў іх пяць пакояў для гасцей. Апраналі мянене добра, пані разам са мною прала і ўдзень адпачываць мянене адпраўляла. Забралі мянене з сабою на шпациры.

Пабыла я ў іх сем месяцаў і ў водпуск мянене выслалі. У капялюш адзелі. Пабыла я дома і тата з мамай мянене ў Бельск адвезлі.

Памерла пані маці і яе, наспітаваную, сем дзён трымалі, а мянене клалі каля яе, каб ноччу пільнавала. А які ж гэта сон побач мерляка ляжаць? Як яе пахавалі, то мянене пакінулі ў тым пакой начаваць. Пані страшыла мянене, што прыдзе ома і возвемца за мянене. І ў адну ноч цішком прывязала да маёй коўдры шнурок і да свайго ложка працягнула. Ноччу — шусь! — пярына з мянене зляцела... Я са страху не магу паварушыць ні рукою, ні нагою. А яна га-га-га! Але пан прыбег і на яе за тое насварыўся. Некалькі начай начавала я ў іхнім пакоі, а пасля перавялі мянене ў іншы і больш не знутковаліся з мянене.

Гаспадар быў цырульнікам і трymаў толькі адну карову, якую я дайлі і пасвіла. Пасля, мо праз год, забралі мянене да наступных, старэнкіх гаспадароў, бо ў маіх замала мне работы было: я тых старых даглядала. Іхні сын на вайне быў, а нявестка паехала да сваіх бацькоў; яны прасілі, каб ад рускіх іх барапіць. Была я ў іх мо трох месяцаў.

У адну ноч грукат. Рана прыйшлі рускія і старых выгналі на мароз. Яны прасілі мянене, каб цельных кароў дагледзець. Пачаў адзін рускі:

— Так что ты, б..., с немцами разговариваешь?!

— А што я маю рабіць?

— Становись к стenke, сейчас убью!

Але адчыніліся дзвёры і іншы крыкнуў на яго:

— Что ты делаешь? Что она виновата?

Першы апусціў рукі. Я асталася жыць. А другі выгнаў першага, адчыніў склеп, там поўна слоў з мясам было і ён пабіў іх...

Да мянене прыйшла сяброўка і мы пабеглі шукаць такіх, як і мы. Па трупах бяжымо. Яшчэ жывыя крычаць, каб іх дабіць або ратаваць... Адна руская сям'я прыняла нас.

Я заглянула да сваіх гаспадароў на панадворак. А там каровы пацяліліся, цяляты паздыхалі, свінням шынкі выразалі і пакінулі. Смурод! Запрэгла я коніка ў брычку, узяла муку, цукар, лахі і вязу ў новае месца. А там палкоўнік крычыць на мянене:

— Вон, полячка!

Ноч, ракеты, я прашу, каб пакінуў мянене, але ён выгнаў. Еду, месяц свеціць, пажары. Заду хтось матарам едзе:

— Воротись, б...!

Завярнула я коніка і вярнулася да той сям'і, што мянене была прыняла. Была я з імі да таго часу, калі іх у Маскву адпраўлялі, а мянене ў Брэст. Далі дакументы і я з сяброўкаю ў Брэст едзем. У позадзе я заснудла і ў мянене ўсё ўкралі; ні торбы, ні дакументаў.

Пасадзілі мянене ў Брэсце ў падвал з пацукамі, пакуль правераць і дадуць дакumentы; трохдні чакаць трэба было. Сяброўка тая намовіла мянене, каб у яе пакінуць рэчы, а самой не чакаючы дакументаў перайсці граніцу. Не удалося мне перайсці граніцу, затрымалі мянене і ў лагер у Брэст пасадзілі. А там пацукі вочы мне хвастамі выбіваюць. Неяк я тая трохдні прасядзела.

Далі мне дакumentы. Сяброўка мая замкнулася і рэчай маіх не аддала. Задехала я ў Чаромху, там адна жанчына забрала мянене пераначаваць. Сказала мне ехаць на вугальнym поездзе, бо іншыя не хадзілі. Села я на той поезд, папрасіла, каб да Гайнаўкі мянене давезлі. Дастанася я да бабулі ў Дубіны, а ад яе дадому. Вярнулася я, як капусту садзілі. Якая радасць была!..

З тых пяці дзяўчат, што разам са мною забралі капаць бульбу, адна пазнамілася з французам і выехала ў Францыю. Адна вярнулася, так, як і я. Адна ўцякla была з капання і больш яе не бралі, бо старэйшая была. А адна прапала без весткі.

Запісай Аляксандар Вярыцкі
Фота аўтара

Да 120-годдзя нараджэння Янкі Купалы

Трагічны герой ці рыцар веры?..

Не пане рымскому служу
І не „свяцейшаму” сіноду!
Я аддаю свою душу
Свайму няшчаснаму народу!

Я. КУПАЛА

Мы — сённяшнія — цвёрда ведаем адно: Купала быў няверуючы, матэрыйліст! Мы забываємся, што жыў ён сярод нас — у хрысціянскім асяродзі, дыхаў хрысціянскай атмасферай, Бог быў недзе побач, — калі не на яве, дык у мроях.

Г. КОЛАС „Карані міфаў”

Тое, што Купала быў каталіком, ніколі не было сакрэтам, але і асабліва не афішавалася. Пэўны адбітак на яго адносіны да касцёла зрабіў выпадак, калі прыйшлося хаваць у адзін дзень абедзвюх сястрычак, што памерлі ад шкарлятыны.

За тыдзень да гэтага праводзілі ў апошні шлях брата Казіка, а цяпер вось — Сабінка і Гэлі.

„Когда впоследствии я привёз хоронить обеих сестёр вместе, то ксёндз по-

требовал двойную плату за похороны. Я запротестовал, потому что его труд был не больше ни меньше, чем при похо-

ронах одного брата. На это ксёндз отве-тил, что там он брал плату за одну голо-ву, а тут за две головы. После этого, хо-тя я до названного случая не был очень верующим, но этот торг „духовника” вы-бил из меня все остатки веры”. (Ліст Л. М. Кляйнбарту ад 23.11.1927 г.).

Дапазычыўшы гроши на могілках, Купала разлічыўся з ксяндзом.

Гэта першая душэўная рана, аднак, не перашкодзіла Янку падтрымліваць цёплія адносіны з асобнымі прадстаўнікамі духавенства: „У суботу еду ў Стоўбцы да Коласа, а стуль да ксяндза Астрамовіча і дамоў”. (Ліст Б. І. Эпімах-Шыпілу з Акопаў, 26.07.1912 года).

А калі ў студзені 1922 года Купала з гнойным запаленнем сляпой кішкі аказаўся на мяжы жыцця і смерці і газета „Беларусь” рэгулярна друкавала бюлетэні аб хваробе паэта, пры ім, акрамя жонкі, знаходзіўся рэктар рымска-каталіцкай духоўнай семінарыі ксёндз Абрантовіч. „Толькі дзякуючы добрай апеці, асабліва ксяндзу рэктару б. Мінскай духоўнай семінарыі Абрантовічу, я не пайшоў да Абрагама на піва” (гэты выраз знаходзім у книзе А. Лойкі, калі аўтар апісвае трызненні хворага, яго чорныя сны: „Шынкар — чорныя блі-

скучыя вочы, у чорнай ярмолцы, з-пад якой — ля вушэй — доўгія, чамусыці бе-ла-сівия пэйсы. Шынкар ўсё нізка пе-рад Купалам у пояс кланяецца і ўсё ка-жа: Просім да Абрагама на піва! Про-сім да Абрагама на піва!”).

І шлюб у далёкім 1916 годзе адбываўся ў Маскоўскім Петрапаўлаўскім кас-цёле, хоць ні Уладзіслаў Францаўна, ні Купала нідзе аб гэтым не ўспаміналі.

Нарэшце, каб зразумець да канца Купала, трэба ўдумліва прачытаць яго „Сон на кургане”. „Той свой «сон» Купала расказвае нам. Расказваючы, ён тады яшчэ не ведаў, што тых «нас» ця-пер ужо няма, а сённяшнія «мы» не ўме-ем разумець тых сноў” (Блок прадчуваў: „Повествовать ёшё не жившим”)..

Тады — „мы” ведалі, што відмы, цмокі ды русалкі — гэта ледзь не хат-нія жывёлы, — нездарма ў Купалы не-каторы з нас „Самога чорта нёс пад па-хай, /З самою ведзьмай цалаваўся”. Тыя „мы” былі знаёмыя і з Клюевым, і з Іб-сенам, і з К’еркегорам, дык з Фрэйдам. У тых „нас” яшчэ сядзела ў генетычнай памяці сімваліка драматургіі белару-скага барока, тыя „мы” — чыталі „Бі-блію”... (Г. Колас).

Тамара ЛАЎРЭНЧУК, г. Высокое

Дзяўчына, Хлопец і размова

У апошнім выпуску „Даведніка” я ўжо заўважыла, што мужчыну нельга зразумець. Тады родзіца ў маёй прыгожай галоўцы пытанне: „Як людзі маюць жыць, калі ўзаемна не разумеюцца?” Жыццё жыццём, але як маюць з сабой размаўляць?! Для дзяўчат гэта спраўва выключнай важнасці — яны ж шукаюць хлопцаў, ходзяць на спатканні — дык што маюць там рабіць? Зразумела — размаўляць! Папраўдзе, чула я, што сёння не кожны ўжо гэта прабуе; некаторыя пераходзяць адразу далей... але я мяркую, што нашы Хлопец і Дзяўчына да іх не належаць.

Вось здараецца: Хлопец забірае Дзяўчыну на шпацир. А тады...

Першая магчымасць такая, што Хлопец нібыта пачынае гутарку, размаўляюць пяць хвілін, а пасля ён раптам спыняеца і пытае: „Табе не нудна? Скажы нешта!”. Дзяўчына хутка адказвае, што ёй сапраўды вельмі прыемна... што ж, калі Хлопец ёй да канца не давярае і праз хвіліну зноў пытае: „Ці табе не нудна? Можа цяпер ты нешта скажы?”

У другім выпадку Хлопец стараецца не нудзіць Дзяўчыну інакш. Ён менавіта гаворыць безупынку... гэта пэўна не вельмі прыемнае для самое Дзяўчыны, але калі яна цярплюць і разумная, умее такі „лівені слоў” выкарыстаць. Бо чалавек, а нават такі Хлопец, размаўляючы безупынна дзве гадзіны, напэўна скажа прынамсі адну реч, якая нас зацікаўіць: „Ведаеш, у маёй кошкі блохі!” (гмм... гэта хіба не была адна з тых рэчаў...). Але якраз такога Хлопца Дзяўчына можа без вялікай намогі хутка „амарочыць”. Справа ў тым, каб гля-

дзець Хлопцу ў вочы і раз на некалькіх хвілін сказаць з перакананнем: „Сапраўды?”, „Немагчыма!”, „І ты сам гэтае выдумаў?”, „Ах!”, „Ох!”. Хлопец, магчыма, падумае, што Дзяўчыне вельмі прыгожа з гэтымі задуманымі вачыма (яму не трэба ведаць, што яна якраз плануе сваю сённяшнюю вячэрну...).

Яшчэ адным, цалкам дзіўным зрешты, спосабам на гутарку ёсьць „допыт”. Хлопец быццам хоча ў адзін вечар даведацца пра Дзяўчыну ўсё, але памятайце — нельга на першым спатканні цалкам сябе рассакрэціць, бо што тады будзе мужчыну трываць пры вас? Калі Хлопец выцягвае з вас штораз новыя інфармацыі, варта яго спытаць, ці не хацеў бы ў будучыні працаваць дэтэктывам. Хаця, магчыма, не зразумеёш відага намёку...

Не магу таксама не скозаць, што здараецца і так: пара людзей розных полаў даволі добра сябе разумее, надта лёгка ім з сабой размаўляць! Аб чым гэта можа сведчыць? Не думайце! Гэта сведчыць толькі і выключна аб тым, што яны сябе нават не слухаюць і таму здараецца, што такія згодныя! Дарэчы, з тыхіх людзей родзянца пасля найбольш згодныя сужонствы...

Яўдося
jeudosia@wp.pl

Сужонства з Амерыкі шукае няньку (праваслаўную беларуску ва ўзросце 50-55 гадоў) да траіх дзяцей. Кантакт: (0 10xx 85) 730 71 03.

Пераможцы турніру і их апякун Славамір Чыквін.

Сярод пераможцаў

Гайнаўскія белліцісты Аркадзь Хіліманюк, Андрэй Анішчук і Адам Семянюк занялі трэцяе месца ў Ваяводскіх элімінацыях Агульнапольскага матарызацыйнага турніру арганізаванага 30 красавіка ў Беластоку для вучняў сярэдніх школ. Раней сталі яны чэмпіёнамі Гайнаўскага павета, затым перамаглі на спаборніцтвах паўднёвой акругі Падляшскага ваяводства, якія адбыліся ў Сямітычах. Там апярэдзілі найлепшыя каманды Беластоцкага, Бельскага і Сямітыцкага паветаў. У ваяводскіх элімінацыях белліцістамі апярэдзілі вучні з Ломжы і Шчучына, а за гайнаўнамі апянуліся вучні з Сувалкаў.

Самымі складанымі аказаліся змаганні ў Беластоку. Вучні Гайнаўскага белліція занялі другое месца, адказаваючы пісьмова на пытанні аб дарожным руху, сабралі найбольш балаў па практычным прымяненні першай медыцынскай дапамогі і апянуліся на другім мес-

цы адказваючы на пытанні па гісторыі мотаспорту. За юзду на матацыклі занялі трэцяе месца і такое ж месца прызначылі ім за падмену шыны ў машыне. Чацвёртасі месца дасталася гайнаўнам за юзду на машыне. Пасля генеральнага падліку аказалася, што белліцісты апянуліся на трэцім месцы.

— У гэтым годзе вучні вельмі добра падрыхтаваліся тэарэтычна і салідна трэніравалі юзду на машыне, — заявіў апякун белліцістаў, настаўнік інфарматыкі Славамір Чыквін. — Але найгорш атрымалася менавіта юзда на машыне. У гэтым спаборніцтве патрэбны вялікі ўмеласці. Трэба было вельмі хутка ездзіць паміж перашкодамі, робячы павароты з выкарыстаннем ручнога тормаза. Рыхтаваліся мы да гэтай канкурэнцыі, але на другой машыне зусям іншай юзда.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Музейны фонд

Грамадскі камітэт пабудовы Музея і асяродка беларускай культуры ў Гайнаўцы праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні на пабудову музея (у польскай і замежнай валютах) просім пералічваць на раҳунак: **РКО ВР С.А. О/Најновка, nr konta: 26 10201332 100120228.**

Спіс чарговых ахвяравальнянікаў:

5 073. Пётр Гаган (Гайнаўка)	1 дол. ЗША
5 074. Мікалай Нікалаюк (Гайнаўка)	24,00 зл.
5 075. Мікалай Суліма (Гайнаўка)	24,00 зл.
5 076. Міхал Голуб (Гайнаўка)	25,00 зл.
5 077. Аляксей Харкевіч (Гайнаўка)	45,00 зл.
5 078. Дары сабраныя ў скарбонку ў Музеі 19 лютага г.г.	100,00 зл.
5 079. Канстанцін Лукашэвіч (Беласток)	40,00 зл.
5 080. Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы	20,00 зл.
5 081. Дары сабраныя ў скарбонку ў Музеі 28 лютага г.г.	119,25 зл.
5 082. Уладзімір Іванюк (Вітава)	30,00 зл.
5 083. Ян Сухадола (Гайнаўка)	72,80 зл.
5 084. Ян Зенюк (Беласток)	50,00 зл.
5 085. Юльян Казбярук (Гайнаўка)	30,00 зл.
5 086. Валянціна Клімук (Гайнаўка)	50,00 зл.
5 087. Іаланта Вішнеўская (Гайнаўка)	25,00 зл.
5 088. Галіна Маліш (Гайнаўка)	25,00 зл.
5 089. Мікалай Клімук (Гайнаўка)	36,00 зл.
5 090. Віктар Бура (Гайнаўка)	12,00 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: **Społeczny Komitet Budowy Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. 3 Maja 42, tel. (085) 682 28 89.**

Водаправоды, каналізацыя, дарогі

У Нараўчанскаі гміне ў мінулым годзе пабудавалі водаправод да вёскі Навіны, Кругліка і да леснічоўкі ў Альхоўцы. Цяпер будуюць яго ў прыслёлак Парослае.

Шмат зроблена ў галіне пабудовы санітарнай каналізацыі. У мінулым годзе здадлі ў карыстанні ў Янове, Стаку і Свінароях ды па вуліцы Гайнаўскай у Нараўцы. Закончылі пабудову ачышчальніцы сцёкаў у Новай Луці.

Гмінныя ўлады не забываюць пра пабудову ды рамонты дарог. У 2001 годзе аднавілі 1,8-кіламетравы адрэзак трак-

ту з Міклашэва ў Лясную, 3,2-кіламетравы шлях з Альхоўкі ў Масева ды 960-метровай даўжыні вуліцу ў Скупаве. Рамантавалі дарогу, якая вядзе цераз лес з Капітаншчыны ў Васыкі ды з Семяноўкі да даволі далёкіх сенажацій у Купіне.

Пабудавалі невялікі мост на рацэ Нараўцы каля Кардана.

Апрача таго перакрылі школу ў Семяноўцы ды адрамантавалі гасцінічныя пакойчыкі ў самаўрадавай клуб-святыні ў Старым Ляўкове (яна побач ташмажнай керамічнай фабрыкі). (яц)

На пушчанскім шляху

11 мая здадлі ў карыстанні веласіпедныя шляхі па тэрыторыі Нараўчанскаі гміны. Вядуць яны з Нараўкі ў Белавежскі нацыянальны парк ды ў найбольш цікавыя глухія закуткі пушчы. Пры шляхах знаходзяцца інфармацыйныя табліцы, вежы. На шляху з Масева ў Баб'ю Гару пабудавалі стрэшкі, пад якімі можна схавацца ў даждж або ў летнюю спякоту.

Ровар можна ўзяць на пракат у Асяродку спорту і адпачынку ў Нараўцы. Неўзабаве можна будзе купіць спецыяльны буклет з картай, на якой будуть пазначаны веласіпедныя шляхі. Пры ўсёх паклапаціліся гмінныя ўлады ды кіраўнікі Праекта „Белавежскі нацыянальны парк” Сцяпан Якімюк.

(яц)

Niba

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялыніцкі, 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.

Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/

E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl

альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Віталі Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярдубская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярдубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффран.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bielastok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie równieź prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu.

za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na III kwartał 2002 r. upływa 5 czerwca 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na III kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą: Europa — 127,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą lotniczą: Europa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Afryka — 5,90 (76,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmuję Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Bielastok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Bielastok, 11101154-401150015504.

НУКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Піва

Халоднае, сьвежае, неразбаўленае, густое, бурштынавае, бочкавае, пеннае — памятаеце рэкламу: *піце піва пенннае!*

Што добра пад піва? Сушаны лешчык, салёны абаранак, вараныя ракі, сяброўская гутарка пра ўсё на съвеце.

Піва прыдатнае для ацэнак: зь ім піва на зварыши — не дагаворышся, не пазумеешся. А вось выпраўіца да *Абрама на піва* значыць — да праайцоў, на той съвет. Хоць на тым съвеце, паводле наяўных звестак, *піва* няма — там амброзія (тым, хто заслужыў). У Бібліі *піва* ня згадваеца ані разу, хоць у Чэхіі можна купіць куфаль з тэкстам *піўнога* варыянту малітвы „Ойча наш”.

Піўнай на пачатку XX стагодзьдзя ў Беларусі называлі адмысловы склеп для захоўвання *піва*, квасу, малака,

гародніны; *піўнцы* былі драўляныя і мураваныя. *Піва* зь *піўніцы*, пэўна, смачнейшае, чымся зь сёньняшняй жалезнай лядоўні.

Бровары — даўняя прыкмета беларускіх мястэчак. Неяк адзін слуцкі патрыёт хваліўся: раней казалі „*піва* няма, толькі слуцкае”, а цяпер слуцкае піва — самае смачнае. *Піва* ня ёсьць нацыянальны напой для беларусаў, як для чэхаў ці баварцаў, дзе вараць тысячы гатункаў і выпіваюць сотні літраў за год, наладжваюць *піўныя сівяты* ды *піўныя путчы*. Але ў Беларусі апошнім часам *піва* становіцца прадметам нацыянальнай гордасці: наша *піва* — лепшае за расейскае, смачнейшае за польскае, таннейшае за літоўскае.

Піва — паказчык таго, што ўсё ў падрадку, паціху, як цяпер кажуць — нармалёва.

Хадзем на піва!

Аляксандар Лукашук
(паводле часопіса „ARCHE”, 7/2000)

Двухлітарная крыжаванка

1		10	2		3		5	4
	1		5	6	7			2
7	8				8	9		
	10					6	9	
11	11					12	13	
	3		14		15			4
16				17				

Гарызантальна: 1. вучоба, 3. турбота, маркота, 5. жулік, ашуканец, 7. культивавае забарона, 9. нямецкі горад на верхнім Эмсе, 10. планавая замена старога сорта зерня новым, якеснейшым і пра-дуктыўнейшым, 11. неглыбокае месца на рацэ або моры, небяспечнае для суднаў, 12. процілегласць старту, 14. горад на Нёмане, 16. перуанскі горад на Амазонцы, 17. вулкан у Эквадоры, 5230 м.

Вертыкальна: 1. горад над Японскім морам на заходзе Хонсю, 2. левы прыток Волгі, 3. муж даяркі, 4. камплект іграчальных карт, 6. завод з механічнай выпечкай хлеба, 8. вугламерная геадэзічная прылада, 9. усталіваная рэпутацыя, 11. спецыяліст па вырабу медных рэчаў,

13. Валянцін, беларускі паэт (1914-47), 14. Гюнтэр, нямецкі пісьменнік (нар. у 1927 г.), 15. сталіца Багамскіх астравоў. (Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 16 нумара
Гарызантальна: Амга, пацук, Клімай, Орша, аблом, бацька, барыкада, абшар, адбудова, спадчына, накат, англезіт, Ландау, куцця, рынг, дынама, слуга, „Ніка”.

Вертыкальна: баабаб, вучоба, марцыпан, Акаба, Ніцца, маска, маршчына, аддушнік, Анст, шлак, воўк, Кант, даведнік, Атуэль, абцугі, нарыў, адчай, Гуран.

Рашэнне: **Калі ў гаршчку не варыцца, тады і баба сварыцца, а калі ў гаршчку кіпіцца, тады й баба змаўчыцца.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму і Лукашу Папенючу з Беластока.

„Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

Гутараць два сябры:

— На працы атрымаў я ўзнагароду: уік-энд у славутым курорце. Хуценка пазваніў жонцы і спытаў ці паедзе са мною...

— І што ж яна адказала?

— „Гэта цудоўна! А хто звоніць?”

* * *

Сын, бацька і дзедка выбраліся ў Парыж. Вечарам уся тройка наведала публічны дом. Раніцай наступнага дня рассказаюць:

— Ну і тэмпераментныя гэтыя парыжанкі, — сказаў сын.

— І спактыкаваныя, — падхапіў бацька.

— А якія цярплівыя! — дадаў яшчэ дзедка.

* * *

Турист наведаў публічны дом у Тэхасе. Забаўляючыся з бландзінкай, пабачыў праз акно, як група мужчын разбівае фундаменты суседнія кірхі.

— Не дзвіўся, — патлумачыла дзеўка. — Пад націкам мясцовых жанчын улады горада забаранілі арганізацыю бардэлі побач культавых аб'ектаў і тады нашы хлопцы вымушаны да канца месяца перавесці храм у іншую месцу.

* * *

Лекар да прышчатага студэнта:

— Вам таблеткі не памогуць; вам патрэбна жанчына!

Студэнт пачынае тлумачыць, што найперш навука, забеспячэнне побыту, кватэра, і толькі пасля шлюб. Аднак лекар бярэ бланк рэзцепта і піша адрес знаёмай прастытуцкі.

На другі дзень студэнт, перавязаны бінтамі, з'яўляецца к урачу ў прэтэнзіях:

— Вы не паведамілі мне, што ў яе няма дамовы з касай хворых!..

* * *

Сямігадовы Пятрусь спавядаецца, што купаўся голы ў возеры.

— Ці былі там дзяўчынкі? — пытае ксёндз.

— Не ведаю; усе мы былі голыя.

* * *

— Ведаеш, мамачка: усе хлопцы аднолькавыя!

— Гэта праўда, аднак гэта не абазначае, што штодзень трэба ў гэтым упэўнівацца.

* * *

На пляжы ў Сопаце ляжыць нудыст з прыкрытай газетай галавой. Побач яго праходзяць троі сябroyki.

— Гэта не мой муж, — сцвярджае адна.

— Правільна: гэта не твой муж, — падхоплівае другая.

— Ён нават не з Сопата! — завяршае трэцяя.

* * *

Гутараць дзеў дзяўчыны:

— Як гэтым разам сустрэла ты Ноўы год?

— Так як і заўсёды: у пасцелі.

— А многа мела гасцей?

* * *

Дзяўка да шафёра:

— Кожны раз, калі мяне нехта падвозіў, заўсёды псаваўся самаход.

* * *

— Ці ведаецце, што наша пакойная суседка завясяціла пяць мільёнаў свайму сабаку?

— Ведаю; але чуў я, што ейны папугай хоча абскардзіць тастамент.

* * *

Баксёр пасля бою распітвае трэнера:

— І як было?

— Паглянеш у лястэрка, тады даведаешся.

Тэарысты з-пад Дубіч

Як нядаўна я даведаўся недалёка Дубіч, зубры гэта тэарысты. Такія гарбаты, чатырохногія ды барадатыя. Бенладэні выпаўзаюць на палеткі сялян, дратуюць жыта і авёс. Беластвоцкае тэлебачанне, пры ўторы агульнапольскага „Тэлеэкспрэса” б'е ў набат: сяляне не могуць падысці да сваіх кароў, каб іх падаіць ды загнаць на свае падворкі. На іх дарозе станавяцца якраз зубры, упартыя, бы аслы, лупяцца на надыходзячых земляробаў як валы ў маляваныя вароты. І нічога ім не зможа зрабіць ні ахонік прыроды, ні дырэктар Белавежскага нацыянальнага парку, бо, як кажуць, вёскі ды пашары ў дубіцкіх ваколіцах знаходзяцца яraz на іх тэрыторыі. Што застаецца земляробам? Найбольш сэнсоўна — высту-

піць у ААН і іншыя міжнародныя арганізацыі, каб афіцыйна аб'явілі зуброў міжтэртыяльнымі тэарыстамі, разаслаць за імі лісты, а пасля спаймання паставіць перад міжнароднымі трибуналам. Альбо, сяляне могуць змагацца на ўласную руку. Хлебануць сотню зуброўкі і — у бой! Так ці сяк — не будзе зубёр *pluć pat w twarz!*

З журналісткага ававязку спытаўся я ў найбольш зацікавленага боку гэтага канфлікту — у Муцькі, з адной з даткнёй зубрыным афензівам паддубіцкай вёскі.

— Му-у-у?! — недназначна адказала яна мне і з настальгіяй паглядзела сваім лагоднымі вачымі на поле і гарбатага агрэсара.

МакХолад

Фэстываль Музыкі Маладой Беларусі

Басовішча 2002

Гарадок, Беласточчына, 19-20 ліпеня 2002 г.

✓ Беларуское Аб'яднанне Студэнтаў у Польшчы аў'яўляе конкурс на плякат сёлетняга выпуску Фэстывалю. Праекты трэба дасылаць да 15 чэрвеня 2002 г. па адрасе *Białoruskie Zrzeszenie Studentów, c/o Redakcja „Niwy”, ul. Zamenhoffa 27, 15-959 Białystok* (з прыпіскай „Plakat”).

✓ Беларуское Аб'яднанне Студэнтаў у Польшчы паведамляе, што гурты, якія хочуць узяць удзел у конкурснай частцы сёлетняга выпуску Фэстывалю павінны до 20 чэрвеня 2002 г. даслаць па адрасе *Radio „Racja”, ul. Ciepła 1/7, 15-472 Białystok* (з прыпіскай „Basowiszcz 2002”):

— інфармацыю пра гурт (агульная даведка, здымак, склад, контакт — адрас, тэлефон, эмайл),

— запіс 20 хвілін музыкі, 70% якой павінен скласці беларускі матэрыял.

Больш інфармацыі па тэлефоне (+48) 502 753 520.